

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO FAKULTETO
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO KATEDRA**

**VAIVA VASILIAUSKIENĖ
SAVIVALDOS INSTITUCIJŲ ADMINISTRAVIMO NEAKIVAIZDINIŲ STUDIJŲ
PROGRAMA**

**SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO VERTINIMAS JONAVOS RAJONO
SAVIVALDYBĖJE**

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas -
Doc. dr. Arvydas Guogis**

Vilnius, 2006

TURINYS

IVADAS	4
1. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ORGANIZAVIMO BEI TEIKIMO TEORINIŲ ASPEKTŲ ANALIZĖ	
<i>1.1. Lietuvos socialinės apsaugos politikos apžvalga</i>	7
1.1.1. Lietuvos socialinės apsaugos modelio apibūdinimas.....	7
1.1.2. Lietuvos socialinės apsaugos struktūros ir sistemos analizė.....	9
1.1.3. Socialinės apsaugos funkcijos skirtinguose Lietuvos administraciniuose lygiuose.....	11
<i>1.2. Socialinių paslaugų samprata</i>	16
1.2.1. Socialinių paslaugų organizatorių, teikėjų bei gavėjų sąvokų aptarimas.....	16
1.2.2. Socialinių paslaugų teikimo principų apibūdinimas.....	17
1.2.3. Bendrųjų ir specialiųjų socialinių paslaugų apžvalga.....	19
1.2.4. Socialinių paslaugų vertinimo kriterijų analizė.....	20
1.2.5. Socialinių paslaugų plėtros Lietuvoje apžvalga.....	22
2. JONAVOS RAJONO SAVIVALDYBĖS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO VERTINIMAS	
<i>2.1. Gyventojų socialinės stratifikacijos analizė Jonavos rajono savivaldybėje</i>	26
2.1.1. Jonavos rajono savivaldybės gyventojų stratifikacijos analizė.....	26
2.1.2. Socialinių paslaugų poreikio Jonavos rajono savivaldybėje nustatymas pagal gyventojų stratifikaciją.....	31
<i>2.2. Socialines paslaugas Jonavos rajono savivaldybėje teikiančių organizacijų veiklos apžvalga</i>	34
2.2.1. Socialines paslaugas Jonavos rajono savivaldybėje teikiančių organizacijų apžvalga.....	34
2.2.2. Socialines paslaugas Jonavos rajono savivaldybėje teikiančių organizacijų ir socialinių paslaugų poreikio atitikimo įvertinimas.....	35
2.2.3. Jonavos rajono savivaldybėje teikiamų socialinių paslaugų vertinimas pagal viešojo administravimo vertinimo kriterijus.....	39

**3. ANKETINĖ APKLAUSA: JONAVOS RAJONO SAVIVALDYBĖS
ADMINISTRACIJOS RUKLOS SENIŪNIJOS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ
TEIKIMO KOKYBĖS BEI GAVĖJŲ PASITENKINIMO JOMIS ĮVERTINIMAS**

<i>3.1. Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo schemų apžvalga</i>	43
3.1.1. Dabartinės Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo schemos analizė.....	43
3.1.2. Siūlomos Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo schemos analizė.....	46
<i>3.2. Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos gyventojų anketinė apklausa</i>	50
3.2.1. Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos gyventojų anketinės apklausos rezultatų analizė.....	50
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	55
LITERATŪROS SĄRAŠAS	57
ANOTACIJA	60
SANTRAUKA	61
SUMMARY	62
PRIEDAI	63

ĮVADAS

Socialinės paslaugos – viena socialinės apsaugos sistemos sudėtinių dalių. Tai tokia socialinės paramos forma, kuri skatina paties žmogaus aktyvumą, jo iniciatyvą tam, kad galėtų gyventi visavertį gyvenimą. Pagrindinis socialinių paslaugų teikimo tikslas – grąžinti asmeniui gebėjimą pasirūpinti savimi. Jos yra skirtos įvairaus amžiaus ir įvairių socialinių grupių žmonėms ir turi būti teikiamos kokybiškai bei nukreiptos tikslinei grupei. Tam pasiekti svarbu planuoti paslaugų rūšis bei pasirinkti prioritetus.

Socialinių paslaugų organizavimo bei teikimo tema tapo aktuali po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, rinkos ekonomikos įvedimo ir išliko svarbi iki šių dienų. Pasikeitus socialinėms aplinkybėms, pasikeitė ir daugelio žmonių gyvenimas. Sparčiai kintanti visuomenės socialinė bei ekonominė aplinka pirmiausia palietė labiausiai pažeidžiamus visuomenės sluoksnius: vaikus, neįgaliuosius, senus žmones bei socialinės rizikos grupės asmenis. Šalia ekonominio, socialinio ir psichologinio nesaugumo išaugo reali fizinės prievartos grėsmė. Šiuo metu ryškėjanti socialinė stratifikacija tarp turtingų ir skurstančių visuomenės sluoksnių verčia analizuoti socialinių paslaugų administravimo bei teikimo aspektus.

Tobulinant Lietuvos socialinių paslaugų sistemą, išlieka nemažai problemų. Aktuali problema - socialinių paslaugų funkcijų pasiskirstymas Lietuvos administraciniuose lygiuose. Nėra pakankamai aiškiai atskirtos ribos tarp valstybės administracinių subjektų tiek pavaldumo, tiek administracine prasme. Nėra tiksliai apibrėžta valstybės ir savivaldybių finansinė atsakomybė, tarpusavyje nesuderintos šių lygių funkcijos.

Šio darbo mokslinis naujumas pasižymi tuo, kad bus analizuojama ne tik socialinių paslaugų administravimo bei teikimo problematika, bet ir atskirti valstybės administracinių subjektų pavaldumo lygiai. Jonavos rajono savivaldybėje bus atliktas socialinių paslaugų organizavimo bei teikimo atvejo tyrimas, kuris leis vertinti šios savivaldybės socialinių paslaugų teikimą. Atliekant anketinę apklausą Ruklos seniūnijoje, bus išsiaiškinama jos gyventojų nuomonė apie socialinių paslaugų kokybę, organizavimą ir teikimą.

Darbo tikslai ir uždaviniai

Mokslinio tiriamojo darbo *objektas* - Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos gyventojų nuomonė apie teikiamas socialines paslaugas. *Dalykas* - socialinių paslaugų teikimo vertinimas Jonavos rajono savivaldybėje atliekant empirinį tyrimą.

Tyrimo tikslas - apžvelgus socialinių paslaugų organizavimo bei teikimo teorinius aspektus, įvertinti socialinių paslaugų teikimą Jonavos rajono savivaldybėje.

Minėtam tikslui pasiekti keliami šie **uždaviniai**:

- apžvelgti teisės aktus, kuriuose apibrėžiama socialinių paslaugų sistema, šios sistemos subjektų kompetencija, veiklos bei pavaldumo ribos;
- įvardinti ir apibūdinti socialinių paslaugų teikimo bei organizavimo teorinius principus;
- išanalizuoti Jonavos rajono savivaldybės socialinių paslaugų poreikį pagal Jonavos rajono savivaldybės gyventojų stratifikaciją;
- anketinės apklausos būdu išsiaiškinti Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijoje teikiamų socialinių paslaugų kokybę bei gyventojų pasitenkinimą jomis.

Šaltiniai

Socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo sritis nėra pakankamai išanalizuota Lietuvos autorių darbuose. Nėra atlikta atvejo tyrimų. Socialinės politikos klausimus, modelius, naujosios viešosios vadybos taikymo metodus savo darbuose analizavo dr. A. Guogis, socialinių paslaugų sampratą, jų teikimo principus – dr. L. Žalimienė. Lietuvoje socialinių paslaugų organizavimo bei teikimo aspektai yra analizuojami Mykolo Romerio ir Kauno technologijos universitetų žurnale „Viešoji politika ir administravimas“, Mykolo Romerio universiteto leidžiamame leidinyje „Socialinis darbas“. Aktualiais socialinės politikos klausimais nemažai publikacijų yra išleidęs Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Prof. Danny Pieters nagrinėjo socialinės apsaugos sampratą ir administravimą veikalė „Įvadas į pagrindinius socialinės apsaugos principus“.

Dauguma autorių savo darbuose analizuoja socialinę politiką valstybės lygiu, mažiau dėmesio skiriama vietos valdymo lygiams ir funkcijų pasiskirstymui.

Metodai

Šiame darbe apžvelgus socialinių paslaugų organizavimo teorinius aspektus, siekiama įvertinti socialinių paslaugų teikimą Jonavos rajono savivaldybėje. Tai sąlygojo tokių metodų pasirinkimą:

- **teoriniai: analizės** (naudojant šį metodą nagrinėjamas socialinių paslaugų organizavimas bei teikimas), **istorinis** (metodas taikomas aprašant socialinės apsaugos sampratos istorines ištakas).
- **empiriniai: dokumentų analizės** (metodas naudojamas nagrinėjant Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius socialinių paslaugų organizavimą bei teikimą), **anketinės apklausos** (metodas naudojamas atliekant anketinę apklausą Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijoje).

Darbo struktūra

Darbą sudaro įvadas, trys dalys, išvados ir priedai. Pirmoje dalyje aptariama socialinės apsaugos bei socialinių paslaugų samprata, Lietuvos socialinės apsaugos politika; analizuojamos socialinės apsaugos funkcijos skirtinguose Lietuvos administraciniuose lygiuose; apžvelgiami socialinių paslaugų organizavimo bei teikimo teoriniai aspektai. Ši teorinė analizė bus naudinga vertinant socialinių paslaugų teikimą Jonavos rajono savivaldybėje.

Antroje dalyje analizuojamas Jonavos rajono savivaldybės gyventojų socialinių paslaugų poreikis pagal gyventojų stratifikaciją, paslaugas teikiančių organizacijų ir socialinių paslaugų poreikio atitikimas; vertinamas socialinių paslaugų teikimas Jonavos rajono savivaldybėje. Tokia analizė sudaro pagrindą nuosekliai analizuoti socialinių paslaugų teikimą Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijoje.

Trečioje dalyje pateikiama Ruklos seniūnijos dabartinė bei siūloma socialinių paslaugų teikimo schema; analizuojami anketinės apklausos – Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo kokybė bei gavėjų pasitenkinimas jomis – rezultatai.

1. SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ORGANIZAVIMO BEI TIEKIMO TEORINIŲ ASPEKTŲ ANALIZĖ

1.1. Lietuvos socialinės apsaugos politikos apžvalga

1.1.1. Lietuvos socialinės apsaugos modelio apibūdinimas

Vienas svarbiausių socialinės tikrovės suvokimo, aiškinimo ir prognozavimo būdų yra jos modeliavimas. Modelis abstrakčiai parodo socialinio reiškimo ryšius tarp sistemos elementų. Socialiniuose moksluose modelis – tai bendriausio pobūdžio eskizas, kuriame pažymėti svarbiausi socialinio reiškimo bruožai. Socialinių procesų modeliai nebūtinai tiksliai atspindi realųjį pasaulį, bet gali tapti įrankiu suvokiant socialinės tikrovės mechanizmus. Juos kuriant galima prognozuoti ne tik teigiamus, bet ir neigiamus pokyčius, pavyzdžiui, visuomenės supriešinimą, socialinę atskirtį, ir bandyti imtis priemonių šiems reiškiniams pašalinti.

Rytų Europoje kyla socialinio modeliavimo sunkumų dėl šių šalių socialinių sistemų pobūdžio ir dažno socialinę apsaugą, mokesčių politiką reglamentuojančių įstatymų kaitaliojimo bei dažnos vyriausybių kaitos.

Socialinė politika pagal savo esmę atitinka svarbiausias valstybinės politikos ir viešojo administravimo funkcijas. Socialinę riziką patyrusių asmenų problema yra ne vien tų žmonių problema, todėl svarbu, kokį socialinės politikos modelį pasirinkti ir kokią socialinę viziją puoselėti.

Lietuvos socialinės politikos modelis bendriausia prasme atitinka Rytų Europos modelį. Rytų Europos socialinės politikos modelį galima apibrėžti kaip pokomunistinį konservatyvų – korporatyvų liberalųjį arba tarpinį tarp šių dviejų tipų. Tokį socialinės politikos modelį bendrais bruožais galima apibūdinti taip: funkcionuoja atskiri nuo bendrojo valstybės biudžeto privalomieji valstybiniai socialinio draudimo fondai, surenkantys įmokas ir iškart išmokantys išmokas. Išmokos dažnai nepatenkina net minimalių egzistencinių poreikių, neteikiama parama „nenušipelnusiems vargšams“, didinama privati ir bažnytinė labdara, lėtai stiprėja nevyriausybinių organizacijų.

Lietuvoje valstybinio socialinio draudimo sistemos pagrindai buvo sukurti 1991 m. ir iki 2002 m. vidurio rėmėsi 1994 -1995 m. pensijų reformos principais. Nors valdžia deklaravo socialinės apsaugos universalumo ir solidarumo principus, praktikoje jie buvo įgyvendinami iš dalies. Socialinį draudimą Lietuvoje administruo Valstybinio socialinio draudimo fondas

(Sodra). Socialine parama rūpinosi Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei savivaldybės.¹

1990 m. priimtas Valstybinio socialinio aprūpinimo pagrindų įstatymas įteisino savarankišką socialinio draudimo biudžetą.² Po 1990 – 1991 m. naujoji Lietuvos socialinės apsaugos sistema buvo kuriama remiantis bismarkiniu išmoku, susijusių su darbo rinka, principu. Pavyzdžiui, pensijos dydis priklausė nuo buvusio darbo užmokesčio ir darbo stažo, ligos pašalpa buvo susijusi su uždarbiu. Tai reiškė, kad bendrosios asmeninės pajamos, kurias sudarė darbo užmokestis ir socialinė pašalpa, visada buvo didesnės tų, kurie gavo didesnę darbo užmokestį.³

Apdraustųjų draudimo fondo, atskirto nuo valstybės biudžeto įsteigimas patvirtino faktą, kad socialinė apsauga Lietuvoje rėmėsi darbo rinka. Savarankiškai dirbantys asmenys, gavę mažas pajamas, pašalinami iš socialinio draudimo sistemos. Mažas pajamas gavę ir ekonomiškai aktyvūs asmenys nebuvo įtraukiami į privalomai draudžiamų asmenų sąrašą. Taip kova prieš skurdą buvo palikta socialinės paramos programoms. Tai buvo tipiškas korporatyviojo modelio bruožas.

Socialinės paslaugos Lietuvoje buvo įteisintos 1994 m. patvirtinus socialinės paramos koncepciją. Joje buvo nustatyti socialinių paslaugų teikimo būdai: pašalpomis ir piniginėmis išmokomis, šalpa daiktais, socialinė parama ir globa.⁴

Labai svarbus socialinės apsaugos sferos įvykis buvo 1999 m. viduryje priimtas pensijų fondų įstatymas. Šis įstatymas įteisino privačių pensijų fondų steigimo ir veiklos galimybę, sudarė prielaidas atsakomybę už pensijų draudimą prisiimti ir valstybiniam, ir privačiam sektoriui.⁵

Lietuviškas korporatyvinis modelis nemaža dalimi skiriasi nuo tipiško bismarkinio korporatyviojo modelio Vokietijoje, Belgijoje ar Liuksemburge. Tą skirtumą lėmė klientelizmas⁶ (socialinių mainų įvairiomis paslaugomis forma biurokratinių ir politinių valdžios institucijų viduje) ir papildomos valstybinės pensijos, kurios būdingos Rytų bei Pietų Europos ir Lotynų Amerikos šalių modeliams. Būtent šiose šalyse labiausiai pasireiškia klientelistiniai ryšiai, kuriais siekiama pritaikyti įstatymų leidybą savo siauriems klaniniams poreikiams arba stengiantis apeiti įstatymus bei dažnai juos kaitaloti. Lietuvoje iki šiol yra išlikę klientelizmo bruožų.

Amžių sandūroje Lietuvai buvo būdinga tokia valstybės struktūra, kurioje buvo raginama viską ir visiškai privatizuoti likviduojant arba sumažinant valstybinio sektoriaus vaidmenį tokiose srityse kaip sveikatos ir socialinė apsauga.

¹ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo pensijų įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 59-1153.

² Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo pagrindų įstatymas// Valstybės žinios. 1990, Nr. 32-961.

³ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo pensijų įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 59-1153.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. gegužės 9 d. nutarimas Nr. 360 “Dėl socialinės paramos koncepcijos”//Valstybės žinios 1994, Nr. 36-653.

⁵ Lietuvos Respublikos papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 75-3473.

⁶ Rose-Ackerman S. Korupcija ir valdžia. – Vilnius, 2001. P. 148.

Iki šiol Lietuvoje nėra nusistovėjęs socialinės apsaugos modelis. Kol kas daugiausia galima pastebėti korporatyvinio liberalaus modelio bruožų.

Socialinės problemos šiuolaikinėje Lietuvoje ir Rytų Europoje skiriasi nuo tradicinės visuotinės gerovės valstybės, kuri apibūdinama pagal standartizuotas socialinių paslaugų teikimo formas. Visa tai nulėmė ir iki šiol tam turi įtakos tai, kad Lietuva ir kitos Rytų Europos šalys ilgą laiką gyveno sovietinės valdžios priespaudoje. Tuo laikotarpiu buvo taikomas sovietinis socialinio draudimo modelis, kuriuo remiantis socialinio draudimo išmokos mokamos nepriklausomai nuo įmokų mokėjimo fakto, valstybė išimtinai atsakinga už socialinę apsaugą, neegzistuoja jokie pensijų fondai, privačios globos įstaigos ir panašiai.

1999 m. Lietuva ratifikavo Europos laikinus susitarimus dėl senatvės, invalidumo, maitintojo netekimo ir kitų socialinės apsaugos sistemų. Dar 1997 m. Lietuva pasirašė Europos socialinę chartiją, o 2001 m. ją ratifikavo. Europos Sąjunga šalims kandidatėms per keletą metų iki stojimo suteikė nemažą paramą finansuodama socialinės sferos projektus. Tai paskatino ne tik pritaikyti socialinės apsaugos teisės aktus Europos Sąjungos reikalavimams, bet ir tobulinti Lietuvos socialinės apsaugos politiką. To pasėkoje, 2000 m. įteisinta nauja draudimo rūšis – nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų draudimas, taip pat 2004 m. įteisinamas senatvės pensijų išankstinis mokėjimas.

1.1.2. Lietuvos socialinės apsaugos struktūros ir sistemos analizė

Socialinė apsauga – visapusiška visuomenės apsaugos sistema, padedanti valstybei laiduoti gyventojų aprūpinimą ligos, sužalojimo, senatvės, nedarbo ir kitais atvejais, suteikti papildomų pajamų nustatytiems šeimos poreikiams tenkinti.⁷ Ji gali būti suvokiama ir kaip visapusiška apsauga nuo lėšų praradimo arba kaip žmogaus apsauga nuo žalos jam pačiam.⁸ Kitaip tariant tai valstybės parama tiems, kurie susidūrė su finansiniais sunkumais.⁹

Lietuvoje socialinė apsauga suprantama kaip privalomas (valstybinis) socialinis draudimas ir socialinis aprūpinimas bei socialinė šalpa (parama). Tai labiausiai šiuo metu paplitusios socialinės apsaugos formos.¹⁰

Socialinės apsaugos politika – tai valstybės vykdomas žmonių bei visuomenės grupių pajamų paskirstymas ir turtinių santykių reguliavimas siekiant socialinio teisingumo ir lygybės.¹¹

Lietuvos socialinės apsaugos politiką vykdančios institucijos:

⁷ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymas//Valstybės žinios. 1991, Nr. 16-411.

⁸ Danny Pieters. Įvadas į pagrindinius socialinės apsaugos principus. - Vilnius, 1998. P. 12.

⁹ Robert East. Social Security Law. – Macmillan, 1999. P. 1.

¹⁰ Danny Pieters. Įvadas į pagrindinius socialinės apsaugos principus. - Vilnius, 1998. P. 15.

¹¹ Danutė Milevičienė. Socialinės politikos formavimo ribos// Socialinis darbas. 2003, Nr. 1(3). P. 82.

- Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;
- Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba;
- Kitos institucijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos:
 - Lietuvos darbo birža;
 - Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnyba;
 - Garantinio fondo administracija;
 - Socialinių įstaigų priežiūros ir audito departamentas;
 - Socialinių darbuotojų rengimo centras;
 - Valstybinė darbo inspekcija;
 - Valstybinė vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba;
 - Techninės pagalbos neįgaliesiems centras;
 - Darbo ir socialinių tyrimų institutas;
 - Lygių galimybių plėtros centras.¹²

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija formuoja socialinės apsaugos politiką. Ji kartu su pavaldžiomis institucijomis, socialiniais partneriais bei kitomis suinteresuotomis organizacijomis įgyvendina kiekvieno žmogaus darbo ir socialinę apsaugą, rūpinasi jo socialine gerove. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija atsako už socialinės apsaugos ir darbo srities įstatymų leidybą, remia ir koordinuoja šalyje atliekamus šios srities mokslo tyrimus, rūpinasi pačios įsteigtų ar jai priskirtų įstaigų veikla. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nustato ir perspektyvinius valstybinio socialinio draudimo fondo uždavinius.¹³

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos misija yra įgyvendinti efektyvią darbo ir socialinės apsaugos politiką, siekiant sukurti kokybiško užimtumo galimybes ir užtikrinti visuomenės socialinį saugumą ir socialinę sanglaudą.¹⁴

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (Sodra) – administruoja didžiausią socialinės apsaugos sistemos dalį. Sodros misija - organizuoti socialinį draudimą, vykdyti operatyvų fondo lėšų tvarkymą ir apskaitą užtikrinant valstybinio socialinio draudimo įmokų surinkimą ir išieškojimą, teisingą duomenų apie draudėjus ir apdraustuosius tvarkymą bei socialinio draudimo išmokų skyrimą ir mokėjimą gavėjams.¹⁵

Didžiausia socialinės apsaugos sistemos dalis – socialinis draudimas. Socialinis draudimas, kaip ir bet kuris draudimas, remiasi įmokų principu – apdraustieji asmenys privalo mokėti įmokas, kad įgytų teisę į išmokas. Lietuvoje, kaip daugelyje pasaulio šalių, įteisintos šios tradicinės socialinio draudimo rūšys: pensijų, ligos ir motinystės, sveikatos, nedarbo, nelaimingų

¹² <http://www.socmin.lt/index.php?-1391092555>; prisijungimo laikas: 2006-08-19.

¹³ http://www.socmin.lt/index.php?1034782727#m_nuost; prisijungimo laikas: 2006-08-19.

¹⁴ <http://www.socmin.lt/index.php?-468987229>; prisijungimo laikas: 2006-08-19.

¹⁵ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 171-6275.

atsitikimų darbe ir profesinių ligų. Socialinio draudimo sistemos pagrindinis tikslas yra garantuoti pajamas apdraustiesiems netekus darbingumo dėl ligos, motinystės, senatvės, invalidumo ar kitais Valstybinio socialinio draudimo įstatyme numatytais atvejais. Valstybinis socialinis draudimas siekia apdraustuosius asmenis finansiškai aprūpinti, kai įstatymu numatytais atvejais jie netenka pajamų arba turi papildomų išlaidų.¹⁶

Kita socialinės apsaugos sistemos dalis – socialinė parama. Lietuvoje socialinei paramai priskiriama socialinės apsaugos dalis, kuri finansuojama valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšomis.¹⁷ Socialinė parama Lietuvoje traktuojama labai plačiai, ji apima ne tik pinigines išmokas, bet ir socialines paslaugas. Socialinių paslaugų tikslas – suteikti socialinę pagalbą asmenims, šeimoms, nesugebantiems pasirūpinti savo asmeniniu ir socialiniu gyvenimu, sudarant jiems sąlygas stiprinti savo gebėjimus, patiems spręsti iškylančias socialines problemas ir siekiant sumažinti ar išvengti socialinės atskirties.¹⁸ Galima teigti, kad socialinės paramos pagrindinis tikslas yra skurdo prevencija.

Socialinės apsaugos sistema finansuojama iš valstybės biudžeto bei darbdavių ir apdraustųjų įmokų.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, siekdama užtikrinti visuomenės gerovę įgyvendina įvairias programas, joms kasmet skirdama vis daugiau lėšų. Didžioji dalis visų socialinės apsaugos išlaidų tenka valstybinėms socialinėms pensijoms ir socialinei paramai.¹⁹

Be šių pateiktų dviejų didžiausių socialinės apsaugos sistemos dalių, šiai sistemai dar priskiriama užimtumo ir darbo rinkos politika. Jų pagrindinis tikslas reguliuoti paramą bedarbiams, profesinį mokymą ir apmokymą, lygias moterų ir vyrų teises, darbo sutartis, asmens pajamų apsaugą, taip pat vaiko teisių apsaugos ir jaunimo politikos koordinavimą bei reguliavimą.

1.1.3. Socialinės apsaugos funkcijos skirtinguose Lietuvos administraciniuose lygiuose

Kiekvienos šalies įstatymai, administracinio suskirstymo ypatybės lemia skirtingą socialinių paslaugų funkcijų ir atsakomybės pasidalijimą tarp administracinių vienetų ir skirtingo lygmens valdymo institucijų.

Socialinių paslaugų valdymas apima socialinių paslaugų planavimą, organizavimą, kompetencijos pasiskirstymą ir socialinių paslaugų kokybės vertinimą, priežiūrą bei kontrolę

¹⁶ Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 171-6275.

¹⁷ Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas//Valstybės žinios. 2006, Nr. 17-589.

¹⁸ Ten pat.

¹⁹ <http://www.socmin.lt/index.php?-255749894>; prisijungimo laikas: 2006-08-19.

valstybės ir vietos savivaldos lygmenimis.²⁰

Lietuvoje pagrindinės socialinių paslaugų valdymo institucijos yra:

-Socialinės apsaugos ir darbo ministerija;

-apskričių viršininkai;

-savivaldybės;

-socialinių paslaugų priežiūros departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.²¹

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija įgyvendina valstybės socialinių paslaugų politiką; teikia Vyriausybei siūlymus dėl valstybės socialinių paslaugų sistemos ir socialinio darbo vystymo kryptių, rengia teisės aktų projektus, išvada apskričių viršininkams dėl socialinių paslaugų įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir regioninės reikšmės socialinių paslaugų šiose įstaigose teikimo masto ir rūšių; analizuoja ir vertina socialinių paslaugų būklę šalyje ir teikia siūlymus savivaldybėms dėl socialinių paslaugų planavimo, organizavimo; rengia ir įgyvendina valstybės socialinių paslaugų programas ir projektus.²²

Apskritis viršininkas įgyvendina valstybės socialinių paslaugų politiką apskrityje; steigia, reorganizuoja ir likviduoja regioninės reikšmės socialinių paslaugų įstaigas bei užtikrina jų funkcionavimą; rengia ir įgyvendina apskrities socialinių paslaugų programas ir projektus.²³

Savivaldybė atsako už socialinių paslaugų teikimą savo teritorijos gyventojams. Ji planuoja ir organizuoja socialines paslaugas, kontroliuoja bendrųjų socialinių paslaugų ir socialinės priežiūros kokybę.²⁴

Socialinių paslaugų priežiūros departamentas vertina, prižiūri ir kontroliuoja socialinių paslaugų kokybę, formuoja bendrą socialinių paslaugų bei socialinės priežiūros reikalavimų taikymo praktiką. Departamentas taip pat vertina socialinės globos kokybę, teikia metodinę pagalbą.²⁵

Socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą daugumos šalių įstatymai deleguoja vietinėms bendruomenėms - savivaldybėms. Skirtingose šalyse taikoma įvairi praktika: vienos pačios savivaldybės steigia socialinių paslaugų įstaigas ir teikia paslaugas, kitose - savivaldybė perka paslaugas iš nevyriausybinių, privataus sektoriaus paslaugų įstaigų.

Lietuvoje pagrindinis socialinių paslaugų organizatorius bendruomenėje yra savivaldybė. Ji analizuoja bendruomenės poreikius ir planuoja lėšas, reikalingas socialinėms paslaugoms finansuoti. Savivaldybė yra atsakinga už socialinių paslaugų teikimą jos teritorijoje gyvenantiems asmenims. Pagrindinės socialinių paslaugų organizavimo funkcijos savivaldybėms

²⁰ Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas//Valstybės žinios. 2006, Nr. 17-589.

²¹ Ten pat.

²² Ten pat.

²³ Ten pat.

²⁴ Ten pat.

²⁵ Ten pat.

perduotos įgyvendinant decentralizavimo principą. Svarbu, kad socialinės paslaugos būtų organizuojamos „arčiau žmogaus“. Socialinių paslaugų klientui turi būti aišku, kur kreiptis dėl socialinių paslaugų gavimo. Sistema turi būti paprasta ir suprantama.

Lietuvoje teikiant socialines paslaugas įvairioms socialinėms grupėms, susiduriama su neapibrėžta valstybės ir savivaldybių finansine atsakomybe. Tarpusavyje nesuderintos šių lygių funkcijos organizuojant socialines paslaugas. Pavyzdžiui, už socialinių paslaugų teikimą seniems žmonėms, vaikams ir neįgaliesiems atsakomybė tenka kelioms valdymo grandims. Savivaldybės, savo teritorijoje turėdamos iš valstybės biudžeto finansuojamas stacionarias globos įstaigas, dažnai nukreipia į jas žmones, neskirdamos joms lėšų. Taip finansinė atsakomybė perkeliama valstybės biudžetui.²⁶ Dėl šios priežasties tarp savivaldybių didėja netolygumai, o valstybei tenka didelė našta.²⁷ Nėra aišku, kodėl kai kurių socialinių paslaugų, pavyzdžiui, globos namų, administravimas priskirtas apskričių kompetencijai.

Lietuvoje nėra atskiros socialinių paslaugų finansavimo tvarkos. Apskričių ir savivaldybių socialinių paslaugų įstaigos finansuojamos pagal tą pačią tvarką, kaip ir kitų sričių (viešojo administravimo, švietimo, kultūros) biudžetinės įstaigos. Reikėtų akcentuoti dalinį perėjimą nuo socialinių paslaugų biudžetinių įstaigų finansavimo prie paslaugų pirkimo. Taip atsispindėtų socialinėms paslaugoms skiriamų lėšų šaltinių, įstaigų, gaunančių lėšas, ir lėšų skyrimo įvairovė.²⁸

Socialinės apsaugos ekspertai Lietuvoje ne kartą pabrėžė, kad būtina keisti socialinių paslaugų įstaigų finansavimo tvarką. Suteikti joms, kuo didesnę savarankiškumą, visišką finansinę atsakomybę už turimą ir veiklos rezultatus. Socialinių paslaugų įstaigų savarankiškumo didinimo priemonės numatytos nuo 2002 m. pradėtoje vykdyti socialinių paslaugų teikimo reformoje, kurią įgyvendinti planuojama iki 2010 m.²⁹

Išskirtinos šios socialinės apsaugos funkcijų rūšys skirtinguose administraciniuose lygiuose:

1. Funkcijos, kurios priskirtos tik vieno pavaldumo institucijai. Tai funkcijos, kurias vykdo tik valstybė, apskritis, savivaldybė ar nevyriausybines organizacijos. Šiuo atveju savivaldybės socialinių paslaugų funkcija būtų organizuoti socialines paslaugas. Apskrities funkcijos remiasi samprata, kad tik tie klausimai, kuriems spręsti neužtenka savivaldybių teritorijos ir pajėgumo, turi būti sprendžiami apskričių. Svarbi grandis socialinių paslaugų teikimo procese - nevyriausybines ir privačios institucijos. Pastarųjų funkcijos priklauso nuo

²⁶ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialinis pranešimas. - Vilnius, 2002. P. 114-115.

²⁷ Arvydas Guogis, Dangis Gudelis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 12. P. 83.

²⁸ Nacionalinės plėtros institutas. Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas//Vilnius, 2005. P. 22.

²⁹ Arvydas Guogis, Dangis Gudelis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 12. P. 83.

šalies įstatymų, reglamentuojančių jų veiklos galimybes socialinių paslaugų srityje. Kuriant vieningai funkcionuojančią regiono socialinių paslaugų sistemą (apskritis – savivaldybė-seniūnija – nevyriausybines organizacijos, privačios įstaigos), būtina numatyti šių funkcijų suderinimą, koordinavimą.

2. Funkcijos, kurios yra kooperuotos. Jas dalijasi įvairaus pavaldumo socialinių paslaugų institucijos. Pavyzdžiui, apskrities ir atskirų savivaldybių, savivaldybių ir nevyriausybinių organizacijų bendrų projektų rengimas ir įgyvendinimas. Tai gali būti lėšų kooperavimas steigti įstaigas, kurios tenkins kelių savivaldybių poreikius. Šios rūšies funkcijos turi būti aiškiai apibrėžtos. Svarbu, kad funkcijos nesidubliuotų, o atsakomybė tektų tam tikrą funkciją įgyvendinančiai institucijai.

3. Funkcijos, kurias vieno pavaldumo institucijos gali deleguoti kito pavaldumo institucijoms. Svarbu tik kompetencija ir pasirengimas dalyvauti teikiant socialines paslaugas. Šiuo atveju tam tikras funkcijas yra naudinga perduoti stiprioms nevyriausybiniams organizacijoms, kurios padėtų organizuoti ir teikti socialines paslaugas tam tikroje bendruomenėje.

Skirstant socialinės apsaugos funkcijas skirtinguose administraciniuose lygiuose, svarbu tiksliai jas apibrėžti kiekvienam lygmeniui. Funkcijos turi būti perduodamos žemiausio lygio institucijoms. Aukštesnėms institucijoms gali būti paliekamos tik tos, kurių efektyviai negali atlikti žemesnės institucijos.

Socialinių paslaugų srityje centrinės valstybės valdymo institucijos turėtų formuoti tik bendrą socialinių paslaugų politiką, nustatyti bendrus standartus bei principus. Regioninės valstybės valdymo institucijos (apskritys) turėtų formuoti socialinių paslaugų politiką regionų lygmenyje. Pastarosios turėtų tapti tam tikru tarpininku tarp valstybinio ir vietos lygmens.³⁰ Visos funkcijos, kurias gali įgyvendinti savivaldybės bei seniūnijos turėtų būti perduotos joms.

Savivaldybė, organizuodama socialinių paslaugų teikimą, turėtų bendradarbiauti su kitomis savivaldybėmis, nevyriausybiniomis organizacijomis, religinėmis bendruomenėmis bei fiziniais ir juridiniais asmenimis, teikiančiais socialines paslaugas. Siekiant kuo efektyviau organizuoti ir teikti socialines paslaugas, savivaldybė konkurso keliu gali sudaryti dvišalę sutartį dėl socialinių paslaugų teikimo sąlygų, kontrolės ir finansavimo. Tokia sutartis gali būti sudaryta su socialinių paslaugų kliento šeimos nariais ar giminėmis.

Nevyriausybinių institucijų, kaip socialinių paslaugų teikėjų, dalyvavimas yra svarbus socialinių paslaugų tinklo efektyvumo rodiklis, nes padeda išplėsti socialinių paslaugų pasiūlą. Jos greičiau užmezga ryšį su pažeidžiamiausiomis socialinėmis grupėmis ir teikia efektyvesnę pagalbą nei valstybinės institucijos, nes lanksčiau reaguoja į pokyčius visuomeniniame

³⁰ Lietuvos savivaldybių asociacija. Vietinės užimtumo strategijos valdymas// Socialinė politika. 2003. P. 7.

gyvenime: į pasikeitusius įstatymus, besikeičiantį socialinėje atskirtyje esančių asmenų socialinį statusą, kylančias naujas problemas. Nevyriausybinėms organizacijoms būdinga tai, kad jos rodo iniciatyvą „iš apačios“, pirmosios nustato poreikius visuomenėje, taiko naujus, netradicinius problemų sprendimo būdus, dažnai sprendžia tas problemas, kurias viešoji politika sprendžia iš dalies arba nesprendžia visiškai.³¹ Nevyriausybines organizacijas turėtų tapti svarbiausiomis paslaugų teikėjomis, nes jos nėra orientuotos į pelno siekimą, todėl jų teikiamų paslaugų kaina dažniausiai yra mažesnė už atitinkamų paslaugų, kurias teikia biudžetinės įstaigos ar institucijos, kainas.

Keičiantis vietos savivaldos socialinių paslaugų funkcijų supratimui, savivaldybių pagrindine funkcija tampa galimybių savo gyventojams gauti socialines paslaugas sudarymas, o ne tiesioginis jų teikimas. Šis principas Lietuvoje pradėtas įgyvendinti, vykdamas viešojo administravimo reformą.

Siekiant į socialinių paslaugų teikimo procesą įtraukti trečiąjį sektorių, savivaldybės turėtų sukurti tam tikrą socialinių paslaugų sistemą, kurioje nevyriausybiniis ir privatus sektoriai galėtų lygiomis teisėmis konkuruoti su valstybės paslaugų institucijomis dėl paslaugų teikimo; užtikrinti, kad trečiasis sektorius turėtų pakankamai išgūdžių teikti socialines paslaugas; sukurti nevyriausybinių organizacijų paslaugų plėtojimo programas.

Seniūnijos - svarbi grandis socialinių paslaugų organizavimo procese. Jos sąlyginai autonomiškai funkcionuojanti socialinės paramos sistema. Vienas pirmųjų seniūnijos uždavinių turėtų būti siekimas, kad jos teritorijoje nebūtų nepavalgiusių, badaujančių gyventojų.³² Socialinis darbas seniūnijose socialinę paslaugų sistemą padaro efektyvią, nes socialinė parama vykdoma arčiausiai žmonių, todėl ypatingą dėmesį reikėtų kreipti į seniūnijose organizuojamų socialinių paslaugų kokybę.

Šiuo metu dar nėra skiriama pakankamai dėmesio socialinės apsaugos funkcijų aiškiam padalinimui atskiruose administraciniuose lygiuose. Socialinių paslaugų teikimo reformos koncepcijoje numatyta peržiūrėti paskirstytas funkcijas ir atsakomybę atskiriems valdymo lygiams.³³ Per menkas dėmesys skiriamas nevyriausybiniio sektoriaus įtraukimui į socialinių paslaugų sistemą. Reikia sukurti sąlygas, kad į socialinių paslaugų teikimą būtų įtrauktas nevyriausybiniis ir privatus sektoriai. Tam pasiekti svarbiausia suvienodinti socialinių paslaugų įstaigose teikiamų paslaugų standartus. Savivaldybės turi numatyti lėšas nevyriausybiniio ar privataus sektoriaus teikiamų paslaugų pirkimui ir kuo daugiau socialinių paslaugų teikimo funkcijų perduoti nevyriausybiniėms organizacijoms.

³¹ L. Dromantienė. Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą// Socialinis darbas. 2003, Nr. 2(4). P. 16, 22.

³² Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Aktualūs socialinės politikos klausimai. - Vilnius, 1999. P. 141.

³³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimas Nr.171 „Dėl socialinių paslaugų reformos koncepcijos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2002, Nr. 15-564.

1.2 Socialinių paslaugų samprata

1.2.1. Socialinių paslaugų organizatorių, teikėjų bei gavėjų sąvokų aptarimas

Paslaugų organizatoriai Lietuvoje yra ministerijos, apskritys ir savivaldybės. Socialinių paslaugų organizavimo funkcijų pasidalijimo tarp ministerijų, apskričių ir savivaldybių esmė – užtikrinti racionalaus paslaugų tinklo sukūrimą bei garantuoti klientų poreikių tenkinimą pagal nustatytus standartus. Valstybės lygmens institucijos – ministerijos, apskritys – pagrindžia ir sukuria paslaugų plėtojimo strategijas ir paslaugų standartus, o savivaldybės garantuoja šios strategijos ir standartų įgyvendinimą bendruomenėje.³⁴

Socialines paslaugas teikia paslaugų teikimo institucijos. Jos gali veikti kaip biudžetinės įstaigos, kaip nevyriausybinų organizacijų įstaigos ar privatūs paslaugų teikėjai.

Pagal socialinių paslaugų kokybės, ypač kliento teisių užtikrinimo standartus reikia, kad paslaugų organizavimas ir teikimas būtų atskirti, tai yra, jų negali vykdyti tos pačios institucijos. Socialinių paslaugų organizatorius yra savivaldybės socialinės paramos skyrius, o paslaugų teikimo įstaiga yra tiesiogiai pavaldi šiam skyriui.³⁵ Pagrindiniai socialinių paslaugų teikėjai yra socialiniai darbuotojai.³⁶

Socialiniais paslaugų gavėjais gali būti asmenys, kurie mano, kad jiems yra reikalinga vienokia ar kitokia socialinė paslauga. Jie gali būti įvairaus amžiaus, skirtingų socialinių grupių asmenys:

- seni žmonės;
- asmenys, turintys negalią;
- asmenys, atsidūrę įvairiose krizinėse situacijose;
- vaikai visiškai arba iš dalies netekę tėvų globos;
- gausios šeimos arba šeimos, kurios augina vaikus su negalia, arba, kuriose yra probleminių situacijų;
- rizikos grupės asmenys;
- prieglobsčio Lietuvos Respublikoje prašantys užsieniečiai;
- kiti asmenys, kuriems pagal socialinių darbuotojų įvertinimą, reikalingos socialinės paslaugos.³⁷

³⁴ Laimutė Žalimienė. Socialinės paslaugos. – Vilnius, 2003. P. 37-41.

³⁵ Ten pat.

³⁶ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 05 d. Įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 43-1570.

³⁷ Ten pat.

1.2.2. Socialinių paslaugų teikimo principų apibūdinimas

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme³⁸ socialinės paslaugos apibrėžiamos kaip pagalba nepinigine forma, kai nepakanka kitų socialinės apsaugos sistemos garantijų.

Socialinės paslaugos yra tokia socialinės paramos forma, kuri skatina paties žmogaus aktyvumą, jo iniciatyvą tam, kad žmogus galėtų gyventi labiau visavertį gyvenimą. Jos skirtos įvairaus amžiaus ir įvairių socialinių grupių žmonėms. Pagrindinis socialinių paslaugų tikslas - gražinti žmogaus gebėjimą pasirūpinti savimi ir integruotis visuomenėje sudarant žmogaus orumą nežeminančias gyvenimo sąlygas, kai pats žmogus to nepajėgia padaryti. Socialinės paslaugos teikiamos ir prevencijos tikslais atliekant švietėjišką ir aiškinamąjį darbą visuomenėje, siekiant išvengti galimų socialinių problemų pasireiškimo.³⁹

Socialinės paramos tikslas – sudaryti būtiniausias gyvenimo sąlygas asmenims, kurių darbo, socialinio draudimo ir kitos pajamos dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių priežasčių, yra nepakankamos, kad jie galėtų pasirūpinti savimi. Pagrindinė socialinės paramos sistemos nuostata yra ta, kad ji negali žmogui užtikrinti ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo – pastaroji tik padeda jam išgyventi ekstremaliomis sąlygomis. Ši sistema organizuojama taip, kad būtų stiprinamas pačių žmonių aktyvumas ir atsakomybė už save ir savo šeimą.

Socialinę paramą sudaro pinigine parama ir socialinės paslaugos. Šiuo metu Lietuvos socialinės paramos sistemoje didžiąją dalį sudaro piniginės išmokos. Socialinės paramos sistema yra efektyvi, kai piniginės išmokos yra derinamos su socialinių paslaugų teikimu.

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas⁴⁰ reglamentuoja socialinių paslaugų teikimo atvejus:

- skurdo, kai neužtenka pajamų pagal kitus įstatymus;
- netekus tėvų globos vaikams ir našlaičiams;
- benamystės;
- neįgalumo;
- laikinai dėl ligos netekus darbingumo;
- esant tik vienam iš tėvų ar daugiavaikėms šeimoms, kuriose yra problemų auginant vaikus;
- alkoholizmo ir narkomanijos;
- grįžus iš įkalinimo įstaigos, kardomojo kalnimo, socialinės bei psichologinės reabilitacijos;
- įvykus nelaimei;

³⁸ Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas//Valstybės žinios. 2006, Nr. 17-589.

³⁹ Laimutė Žalimienė. Socialinės paslaugos. – Vilnius, 2003. P. 18-19.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas//Valstybės žinios. 2006, Nr. 17-589.

- kitais įstatymų numatytais atvejais, kai būtina valstybės parama.

Socialinės paslaugos teikiamos įvertinus atskirų asmenų, socialinių grupių, bendruomenės socialinius poreikius. Jų teikimas bendruomenėje organizuojamas vadovaujantis pagrindiniais principais⁴¹:

1. Decentralizacijos. Tai pagrindinis socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo principas. Teikiant socialines paslaugas siekiama kuo daugiau funkcijų deleguoti žemesnėms valdymo grandims, priartinant socialines paslaugas prie žmogaus gyvenamosios vietos. Išskirtinės socialinių paslaugų teikimo sistemos sukūrimas tam tikrame regione padeda geriau įgyvendinti socialinių paslaugų teikimo principus, nes jos veiktis tampa efektyvesnis.

2. Planavimo. Socialinės paslaugos turi būti planuojamos, įvertinant bendruomenės narių poreikius ir apibrėžiant socialinių paslaugų teikimo prioritetus. Kuriant socialinių paslaugų teikimo sistemą, reikalinga atsižvelgti į bendruomenės narių poreikius ir nustatyti socialinių paslaugų teikimo prioritetus. Nedidelėje bendruomenėje nėra sudėtinga iširti socialinių paslaugų poreikius, todėl lengviau įgyvendinti šį principą.

3. Deinstitutionalizacijos. Šis principas reiškia, kad reikalinga įgyvendinti socialinių programų rengimą, kurios laipsniškai pakeistų stacionarias globos įstaigas. Įgyvendindami šį principą, socialinių paslaugų teikimo organizatoriai turėtų teikti prioritetą nestacionarioms paslaugoms, ypač pagalbai namuose.

4. Atvirumo bendruomenei. Socialines paslaugas teikiančios įstaigos turi būti atviros bendruomenės gyventojams. Bendruomenėje turi būti skleidžiama informacija apie socialinių paslaugų tinklą ir apie atskiras socialinių paslaugų rūšis bei socialinių paslaugų gavimo sąlygas.

5. Prieinamumo. Paslaugų prieinamumas, kaip vienas iš esminių socialinių paslaugų organizavimo principų, gali būti vertinamas tokiais pagrindiniais kriterijais: sudaroma galimybė gauti informaciją apie paslaugas; sukuriamas pakankamas paslaugų tinklas; visoms klientų grupėms sudaromos lygios galimybės tenkinti poreikius. Paslaugos turi būti vienodai prieinamos visiems bendruomenės gyventojams, neatsižvelgiant į religines, šeimines, gyvenamosios vietos ir kitas ypatybes. Socialinės paslaugos turi būti prieinamos tiems žmonėms, kuriems jų reikia. Kiekvienas bendruomenės narys turi teisę kreiptis dėl paslaugų reikalingumo įvertinimo. Tai reiškia, kad kiekvienam bendruomenės nariui turi būti suteiktos galimybės kreiptis dėl socialinės paslaugos gavimo.

6. Adekvatumo. Turi būti teikiamos tokios socialinių paslaugų rūšys, kurios labiausiai atitinka socialinių paslaugų gavėjo poreikius. Teikiant socialines paslaugas turi būti užtikrinamas socialinių paslaugų tęstinumas. Tai reiškia, kad socialinės paslaugos turi atitikti bendruomenės

⁴¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. Įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 43-1570.

poreikius. Kuriant socialinių paslaugų teikimo sistemą, būtina iširti bendruomenės poreikius socialinėms paslaugoms, numatyti, kad jos būtų teikiamos gavėjui tol, kol yra reikalingos.

7. Pokyčių žmoguje skatinimo. Teikiamos paslaugos turi skatinti žmogaus norą rūpintis savimi, aktyvinti savipagalbą. Kuriant socialinių paslaugų teikimo sistemą būtina atsižvelgti į minėtus principus, kad sistema veiktų efektyviai ir sugebėtų patenkinti socialinių paslaugų gavėjų lūkesčius. Socialinių paslaugų teikimas – tai santykis tarp socialinių paslaugų teikėjo ir gavėjo, todėl tas santykis turi būti kokybiškas, išsaugantis kliento teises bei siekiantis kuo geresnio efekto.

1.2.3. Bendrųjų ir specialiųjų socialinių paslaugų apžvalga

Socialinės paslaugos pagal jų pobūdį, teikimo sąlygas yra skirstomos į bendrąsias ir specialiąsias.

Bendrosios socialinės paslaugos – tai tokios paslaugos, kurios teikiamos asmenims tam, kad padėti jiems gyventi savarankiškai savo namuose. Joms priskiriama:⁴²

1. Informacijos teikimas ir konsultavimas. Ši paslauga skirta suteikti klientui reikalingą informaciją dėl problemos sprendimo. Tai socialinė paslauga, suteikianti galimybę socialinės paslaugos gavėjui išsiaiškinti rūpimus klausimus ar surasti problemos sprendimo būdus.

2. Pagalba namuose. Šia paslauga siekiama socialinės paslaugos gavėjui sudaryti normalias gyvenimo sąlygas ir galimybę gyventi pilnavertį gyvenimą namuose. Tai svarbu senyvo amžiaus žmonėms.

3. Slauga namuose – artima prieš tai aptartajai. Tai asmens sveikatos priežiūros paslauga, teikiama asmens namuose.

4. Globos pinigų skyrimas. Globos pinigai – tai pinigai, skiriami asmenims sumokėti už suteiktas paslaugas.

5. Maitinimo organizavimas.

6. Transporto paslaugų organizavimas.

7. Būsto ir aplinkos pritaikymo paslaugos.

8. Kitos paslaugos.

Specialiosios socialinės paslaugos – tai paslaugos, kurios teikiamos asmenims tuomet, kai bendrosios socialinės paslaugos yra neveiksmingos. Specialios socialinės paslaugos teikiamos asmenims nestacionariose ir stacionariose globos įstaigose, tokiose kaip dienos globos,

⁴² Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. Įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 43-1570.

laikino gyvenimo, mišrių paslaugų globos ir slaugos įstaigose. Stacionarios globos įstaigos nuo nestacionarių skiriasi tuo, kad pastarosiose socialinės paslaugos teikiamos tik tam tikrą laiką, pavyzdžiui, dieną. Tuo tarpu stacionarios globos įstaigos tam tikrą laiką tampa socialinės paslaugos gavėjo, kuriam reikalinga nuolatinė priežiūra, gyvenamoji vieta.⁴³

Akcentuojama tai, kad šiuo metu socialinių paslaugų gavėjai neturi paslaugų pasirinkimo galimybių, o tarp socialinių paslaugų teikėjų nėra konkurencijos. Reikia sukurti sąlygas, kad šios socialinių paslaugų teikimą būtų įtrauktas nevyriausybinis ir privatus sektorius. Svarbiausia suvienodinti minimalius to paties tipo įstaigose teikiamų paslaugų standartus. Savivaldybėms numatyti lėšas nevyriausybinių ar privataus sektoriaus teikiamų paslaugų pirkimui. Kuo daugiau socialinių paslaugų teikimo funkcijų perduoti nevyriausybiniams organizacijoms.⁴⁴ Jų veiklos plėtimas teikiant socialines paslaugas, svarbus tuo, kad dalyvaujant nevyriausybiniams organizacijoms kuriasi rinkos konkurencija, o dėl jos išteklių panaudojimas tampa efektyvesnis. Ne mažiau svarbu didinti socialinių darbuotojų vaidmenį suteikiant galimybę nuolat tobulintis ir kelti savo kvalifikaciją.

Kalbant apie socialinių paslaugų teikimo organizavimą, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad socialinės paslaugos gali būti skirstomos pagal įvairius kriterijus. Daug efektyvesnės yra tokios socialinės paslaugos, kurios yra teikiamos toje bendruomenėje, kurioje gyvena žmogus. Socialinių paslaugų teikėjas turi užtikrinti, kad socialinių paslaugų gavėjas, kuo ilgesnį laiką socialines paslaugas galėtų gauti savo namuose. Taip pat svarbu, jog socialinių paslaugų gavėjas suvoktų, kad jam teikiamos socialinės paslaugos nėra ilgalaikė ekonominė pagalba ar ilgalaikis socialinio saugumo užtikrinimas.

1.2.4. Socialinių paslaugų vertinimo kriterijų analizė

Siekiant teikti kokybiškas ir tinkamas socialines paslaugas, nepakanka socialines paslaugas tik apibrėžti, nustatyti, kas jas organizuoja ir teikia, kokioms asmenų grupėms jos teikiamos. Teikiamas socialines paslaugas reikia vertinti, nustatyti tam tikrus vertinimo kriterijus. Jie turi būti aiškūs, taikomi visoms be išimties socialinėms paslaugoms ir jas teikiančioms institucijoms. Šiai funkcijai atlikti Lietuvoje veikia socialinių paslaugų priežiūros departamentas, kurio viena pagrindinių funkcijų yra vertinti, prižiūrėti ir kontroliuoti socialinių paslaugų kokybę.

Viešosioms institucijoms taikomi bendrieji vertinimo kriterijai:

⁴³ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. Įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 43-1570.

⁴⁴ Laimutė Žalimienė. Socialinės paslaugos. – Vilnius, 2003. P. 9-15.

- veiksmingumo;
- efektyvumo;
- ekonomiškumo;
- teisingumo.

Veiksmingumas apibrėžiamas kaip tam tikras matas, nusakantis organizacijos tikslų įvykdymą arba neįvykdymą.

Efektyvumas viešajame administravime suprantamas kaip racionalus išteklių naudojimas, pozityvios organizacijos filosofijos ir organizacijos kultūros įvertinimas.

Ekonomikos teorija numato, kad valstybė didžiausią dėmesį turi skirti ypatingų prekių ir paslaugų – viešųjų gėrybių – skirstymui. Tas skirstymas bei perskirstymas turi būti ekonomiškas, siekiant kuo racionaliau panaudoti išteklius ir gauti kuo geresnį rezultatą.

Teisingumas neatsiejamas nuo efektyvumo. Skirstant ir perskirstant viešąsias gėrybes turi būti taikomas vienodų sąlygų visiems principas. Tai pagrindinis teisingumo kriterijus.

Socialinių paslaugų vertinimas – viena priemonių tobulinti socialinių paslaugų kokybę. Jis padeda užtikrinti socialinėms paslaugoms skiriamų lėšų tinkamą panaudojimą. Tai vienas svarbiausių atskaitomybės mechanizmų. Veiklos vertinimo sistemos turi užtikrinti gaunamos informacijos patikimumą apie socialinių paslaugų įstaigose teikiamas socialines paslaugas.⁴⁵

Socialinių paslaugų vertinimo kriterijai nesiskiria nuo jau aptartų bendrųjų vertinimo kriterijų.

Efektyvumas, kaip socialinių paslaugų vertinimo kriterijus, apibūdinamas principu: kuo daugiau suteikti kokybiškų socialinių paslaugų, kuo mažesnėmis sąnaudomis. Turėtų būti vertinama ne suteiktų socialinių paslaugų bendras skaičius, o kokybiškų, laiku tikslinei grupei suteiktų paslaugų kiekis. Tos socialinės paslaugos turėtų nors minimaliai pasiekti pagrindinį socialinių paslaugų tikslą – grąžinti asmeniui gebėjimą pasirūpinti savimi. Tokiu būdu vertinant socialines paslaugas sunku nustatyti, koks paslaugų paketas mažiausiomis sąnaudomis turės optimalų poveikį asmeniui. Efektyvumo kriterijumi galima vertinti ir socialinių paslaugų sistemos efektyvumą - tai santykis tarp visų paslaugų, suteiktų socialinių paslaugų sistemoje, ir biudžeto, iš kurio finansuojama socialinių paslaugų sistema, išlaidų; socialinių paslaugų įstaigos efektyvumą - tai santykis tarp įstaigoje suteiktų socialinių paslaugų ir įstaigos biudžeto išlaidų.⁴⁶

Veiksmingumas socialinių paslaugų srityje gali būti apibrėžiamas kaip socialinių paslaugų klientų pasitenkinimas teikiamomis paslaugomis, kaip socialinių paslaugų klientų gyvenimo kokybės pagerėjimas. Tokių socialinių problemų kaip skurdas, socialinė atskirtis, socialinis pažeidžiamumas sumažėjimas. Socialinių paslaugų klientų pasitenkinimas dažniausiai

⁴⁵ Arvydas Guogis, Dangis Gudelis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 12. P. 78-79.

⁴⁶ Ten pat. P 79.

nustatomas atliekant jų apklausą.⁴⁷ Socialinių paslaugų veiksmingumas priklausys nuo socialinės institucijos tikslų, bei tiesioginių ir netiesioginių socialinių paslaugų klientų.

Ekonomiškumo arba sąnaudų veiksmingumo vertinimo kriterijus atspindi socialinių paslaugų srityje pagrįstų klientų poreikių patenkinimą, užtikrinantį socialinę reabilitaciją ir integraciją mažiausiomis sąnaudomis, ekonomiškai naudojant piniginius išteklius.⁴⁸

Teisingumo kriterijus socialinių paslaugų srityje numato piliečių teisę gauti vienodos kokybės socialines paslaugas nepriklausomai nuo jo tautybės, rasės, socialinės padėties ir panašiai.

Vertinant socialines paslaugas būtina taikyti visus išvardintus vertinimo kriterijus. Kitu atveju, vertinimas nebus teisingas ir užbaigtas. Tik įvertinus socialines paslaugas pagal visus vertinimo kriterijus įmanoma nustatyti tikrąją socialinių paslaugų kokybę.

1.2.5. Socialinių paslaugų plėtros Lietuvoje apžvalga

Įgyvendinant galutinį socialinių paslaugų tikslą – gražinti asmeniui gebėjimą pasirūpinti savimi bei integruotis visuomenėje, svarbu nustatyti socialinių paslaugų vystymosi kryptis bei plėtros galimybes. Dėl to atsiranda poreikis planuoti teikiamų socialinių paslaugų rūšis, įvertinti jų poreikį, nustatyti socialinių paslaugų prioritetus. Būtina teikti tokias socialines paslaugas, kurios yra reikalingiausios, ekonomiškiausios ir tinkamiausios.

Siekiant teikti kokybiškas socialines paslaugas pirmiausia būtina išanalizuoti, kokios socialinės paslaugos yra reikalingos ir įvertinti visas įmanomas socialinių paslaugų alternatyvas, kad asmuo kuo greičiau galėtų pasirūpinti savimi pats ir gyventi pilnavertį gyvenimą.

Ilgą laiką socialinių paslaugų sistemoje vyravo stacionarios socialinės paslaugos, kurios buvo teikiamos nepakankamai gerai įvertinus situaciją ir visiškai neteikiant alternatyvių socialinių paslaugų.

1991-1998 m. laikotarpis laikomas kiekybiniu Lietuvos socialinių paslaugų sistemos plėtros šuoliu. Nuo 1998 m. prasidėjo antrasis socialinių paslaugų etapas, kuriame plėtros akcentai perkelti iš kiekybinių į kokybinius. Buvo pradėti formuluoti pagrindiniai socialinių paslaugų organizavimo principai: atvirumas bendruomenei, pokyčių žmoguje skatinimas, paslaugų plėtojimas. Svarbu tapo socialinis–ekonominis efektyvumas, išlaidų mažinimas, poreikių tenkinimo kokybė, pažangių globos formų taikymas.⁴⁹

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje sparčiai ėmė daugėti stacionarių globos įstaigų,

⁴⁷ Arvydas Guogis, Dangis Gudelis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 12. P 80.

⁴⁸ Ten pat.

⁴⁹ Ten pat. P. 77-78.

2002 m. pradėta vykdyti socialinių paslaugų teikimo reforma ir Vyriausybės nutarimu patvirtinta socialinių paslaugų teikimo reformos koncepcija.⁵⁰ Šioje koncepcijoje nubrėžtos socialinių paslaugų teikimo kryptys, suteikiančios galimybių efektyviau plėtoti ir išlaikyti socialinių paslaugų sistemą. Socialinių paslaugų teikimo reformos tikslas – sudaryti teisinės administracines, finansines prielaidas veiksmingiau planuoti, organizuoti ir teikti socialines paslaugas, užtikrinant būtiniausius poreikius bei skatinant patį žmogų aktyviai ieškoti savipagalbos būdų.⁵¹

Svarbi socialinių paslaugų kokybės gerinimo prielaida yra socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimas ir tobulinimas. Siektina, kad socialines paslaugas teikiantys specialistai būtų kompetentingi, sugebėtų įvertinti situaciją ir pasiūlyti klientui tokią socialinę paslaugą, kuri labiausiai atitiktų kliento poreikius ir, svarbiausia, nežeminančiomis aplinkybėmis, kuo greičiau atstatytų gebėjimą pasirūpinti savimi. Socialinių darbuotojų profesionalumas lemia socialinės paramos sistemos plėtotę bei socialinių darbuotojų vaidmens augimą.⁵²

Vykstant viešojo sektoriaus reformoms, socialinės paslaugos tampa svarbia socialinės apsaugos sritimi. Keičiasi socialinių paslaugų struktūra, didėja apimtys. Socialinių paslaugų plėtojimas turi pakeisti ankstesnę socialinio aprūpinimo sistemą, kuriai būdingas socialinių paslaugų centralizavimas, nevyriausybinių organizacijų ignoravimas.⁵³

Lietuvoje plėtojant socialines paslaugas, Europos valstybių patirtis paskatino vadovautis šiais principais⁵⁴:

- socialinių paslaugų decentralizacija, kai centrinės valdžios institucijos vis daugiau funkcijų perduoda žemesniems valstybės valdymo lygiams. Taip socialinės paslaugos teikiamos „arčiau žmogaus“;

- socialinių paslaugų deinstitutionalizacija, kai stengiamasi, kuo mažiau steigti stacionarių įstaigų, o plėtoti pagalbos namuose perspektyvas;

- nevyriausybinių organizacijų, kaip lygiaverčių partnerių, įtraukimas į bendrą socialinių paslaugų sistemą;

- lozungo „kiek galint ilgiau namuose“ realus įgyvendinimas socialinių paslaugų sferoje.

Daugelyje šalių vykdomi eksperimentai, kuriant integruotą socialinių paslaugų ir slaugos paslaugų sistemą.⁵⁵ Tokia sistema leidžia tobulinti paslaugų namuose teikimo perspektyvas.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimas Nr. 171 „Dėl socialinių paslaugų reformos koncepcijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 15-564.

⁵¹ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialinis pranešimas. - Vilnius, 2002. P. 114-115.

⁵² Ten pat. P. 119-121.

⁵³ Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Aktualūs socialinės politikos klausimai. - Vilnius, 1999. P. 47.

⁵⁴ Ten pat. P. 47-48.

⁵⁵ Ten pat. P. 47-48.

Plėtojant socialinių paslaugų sistemą, svarbu nustatyti prioritetus ir pasirinkti socialinių paslaugų plėtojimo kryptį. Galima rinktis, ar plėtoti stacionarias paslaugas, ar atvirkščiai. Skandinavijos ir Vakarų Europos šalyse vyksta stacionarių paslaugų mažinimas visoje socialinių paslaugų sistemoje. Orientuojamasi į kuo ilgesnį žmogaus išlaikymą namuose ar žmonių su negalia gražinimą iš psichiatrinių ligoninių ir kitų panašių įstaigų į bendruomenės globą.⁵⁶ Nestacionarių paslaugų tinklo plėtojimas suteikia galimybę greičiau žmogui atgauti jėgas ir gebėjimą pasirūpinti savimi.

Lietuvoje yra didelis stacionarių paslaugų poreikis. Tai sąlygoja vienišų senų žmonių pageidavimai apsigyventi globos namuose dėl sunkios materialinės padėties. Tuo tarpu socialinių paslaugų organizatoriai dažnai neanalizuoja visų galimybių padėti senam žmogui ir neieško sprendimo variantų.⁵⁷ Gyvenimas stacionariose įstaigose praktiškai reiškia galimybės savarankiškai tvarkyti savo gyvenimą praradimą, o tai prieštarauja pagrindiniam socialinių paslaugų tikslui. Žvelgiant į ateitį, plėsti stacionarias socialines paslaugas yra neperspektyvu.

Svarbi tarpinė grandis tarp pagalbos namuose ir stacionarių įstaigų yra slaugos palatų ar slaugos namų tinklo plėtojimas. Ten seni žmonės ar asmenys su negalia gali praleisti tam tikrą laiką ir po to vėl grįžti į savo namus. Norint užtikrinti socialinių paslaugų ir slaugos paslaugų efektyvumą, būtinas pakankamas veiklos koordinavimas ir bendradarbiavimas su socialinių paslaugų teikėjais ir organizatoriais.⁵⁸

Lietuvoje vykdant viešojo administravimo reformą, savivaldybėse buvo atskirtos viešojo administravimo funkcijos nuo viešųjų paslaugų teikimo funkcijų. Paslaugų teikimas patikėtas specialioms savarankiškomis biudžetinėms įstaigoms.⁵⁹

Teikiant socialines paslaugas svarbu, kad greta viešojo sektoriaus socialines paslaugas aktyviau imtų teikti ir nevyriausybinės organizacijos. Tai svarbus socialinių paslaugų plėtros aspektas. Perdavus dalį socialinių paslaugų teikimo funkcijų nevyriausybinėms organizacijoms, pagerėtų socialinių paslaugų kokybę. Vyraujanti konkurencija tarp paslaugas teikiančių nevyriausybinių organizacijų, skatintų plėsti socialines paslaugas, didinti jų įvairovę bei kuo geriau įsiklausyti į socialinių paslaugų klientų poreikius.

Jau ir šiandien Lietuvoje galima pastebėti privačių socialinių paslaugų teikimo užuomazgų. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas privačiai teikiamų socialinių paslaugų nereglamentuoja. Privačių socialinių paslaugų rinkos plėtrai ir reguliavimui kol kas dėmesio neskiriama.⁶⁰ Toks požiūris susiformavo dėl mažos potencialių klientų mokios paklausos ir socialinės politikos siekio sukurti vienodas sąlygas visiems paslaugų teikėjams

⁵⁶ Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Aktualūs socialinės politikos klausimai. - Vilnius, 1999. P. 53.

⁵⁷ Ten pat.

⁵⁸ Ten pat.

⁵⁹ Arvydas Guogis, Dangis Gudelis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005. Nr. 12. P.78.

⁶⁰ Ten pat.

lygiomis sąlygomis dalyvauti paslaugų teikimo rinkoje nebuvimo.⁶¹ Suprantama, ne visi išgali nusipirkti privačias socialines paslaugas, todėl valstybė turi reguliuoti šią sritį ir užtikrinti, kad ir neišgalintys nusipirkti socialinių paslaugų asmenys neliktų be reikalingos pagalbos.

Augant socialinių paslaugų poreikiui, reikia didinti socialinių paslaugų įvairovę, diegti naujas socialinio darbo formas. Būtina ieškoti efektyvių socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo būdų, plėsti socialinių paslaugų rinką.

Tikėtina, kad ateityje plėtojantis socialinių paslaugų rinkai, išryškės ribų tarp privataus sektoriaus ir viešojo sektoriaus nustatymo problema. Bus reikalinga priimti politinį sprendimą, kokiais atvejais gyventojai turi teisę gauti valstybines socialines paslaugas.

Tolesnė socialinių paslaugų plėtra ir politika priklausys nuo atsakymų į klausimus: ar finansuojamos socialinės paslaugos bus teikiamos visiems pagalbos reikalingiems asmenims, ar tik dalis jų, ar bus finansuojamos tik tam tikros socialinės paslaugos.⁶²

⁶¹ Nacionalinės plėtros institutas. Nevyriausybinų organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas//Vilnius, 2005. P. 11.

⁶² Arvydas Guogis, Dangis Gudelis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005. Nr. 12. P.78.

2. JONAVOS RAJONO SAVIVALDYBĖS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO VERTINIMAS

2.1. Gyventojų socialinės stratifikacijos analizė Jonavos rajono savivaldybėje

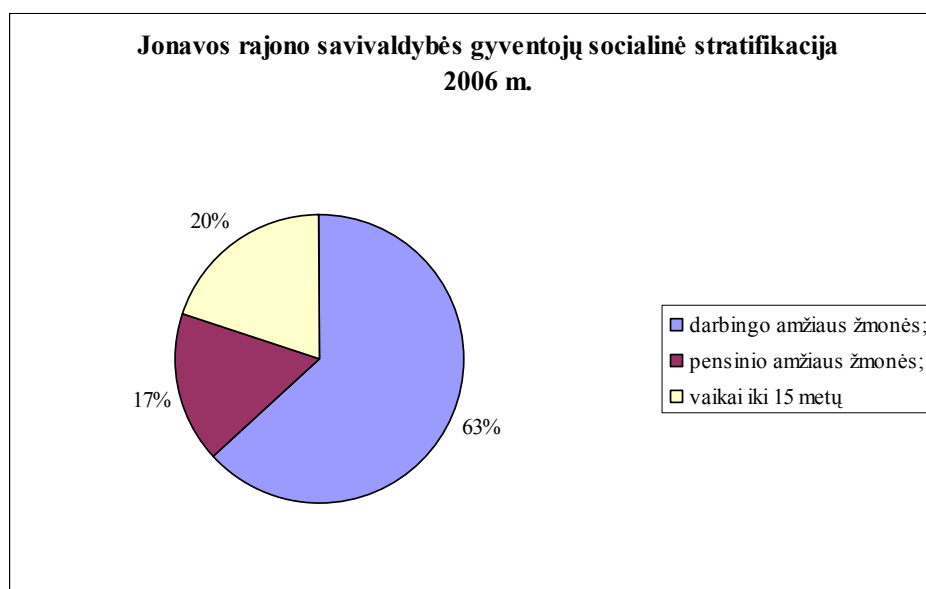
2.1.1. Jonavos rajono savivaldybės gyventojų stratifikacijos⁶³ analizė

Jonavos rajono savivaldybė yra viena iš aštuonių Kauno apskrities savivaldybių. Ją sudaro 9 seniūnijos: Jonavos miesto, Bukonių, Dumsių, Kulvos, Ruklos, Šilų, Upninkų, Užusalių ir Žeimių. Jonavos rajono savivaldybėje yra vienas miestas – Jonava, trys miesteliai: Panoteriai, Rukla ir Žeimiai, du šimtai septyniasdešimt septyni kaimai. Jos teritorijos plotas – 944 kvadratiniai kilometrai.⁶⁴

Lietuvos Respublikos statistikos departamento duomenimis, 2006 m. Jonavos rajono savivaldybėje gyveno 52 288 gyventojai. Gyventojai pasiskirstę taip: 34 696 (66 proc.) gyvena mieste ir 17 592 (34 proc.) – kaime.⁶⁵

Jonavos rajono savivaldybės gyventojų pasiskirstymas pagal socialinę stratifikaciją⁶⁶ procentais pavaizduotas 1 grafike.

1 grafikas.

⁶³ Stratifikacija – sociologijos sąvoka naudojama apibūdinti hierarchinį visuomenės, susidedančios iš socialinių klasių, kastų ir sluoksnių, pobūdį. http://lt.wikipedia.org/wiki/Socialin%C4%97_stratifikacija; prisijungimo laikas: 2006-11-13.

⁶⁴ http://lt.wikipedia.org/wiki/Jonavos_rajonas; prisijungimo laikas: 2006-10-02.

⁶⁵ http://db.stat.gov.lt/rdb_lt/Dialog/Saveshow.asp; prisijungimo laikas: 2006-10-12

⁶⁶ Ten pat.

Didžiąją gyventojų dalį sudaro darbingo amžiaus žmonės. Ne mažą - vaikai iki 15 metų amžiaus, taip pat - pensinio amžiaus žmonės. Jonavos rajono savivaldybėje 1000-ui darbingo amžiaus gyventojų 2005 m. teko 237 senatvės ir 109 netekto darbingumo pensininkai.⁶⁷ Lyginant su 2003 m. duomenimis senatvės pensininkų skaičius 1000-ui darbingo amžiaus gyventojų sumažėjo, o netekto darbingumo pensininkų – padidėjo.⁶⁸ Tai rodo, kad darbingo amžiaus žmonės kasmet turi vis daugiau išlaikyti netekto darbingumo pensininkų. Daugiau nei pusė visų Jonavos rajono savivaldybės gyventojų yra darbingo amžiaus. Pažymėtina ir tai, kad Jonavos rajono savivaldybėje aukštas nedarbo lygis. Nedarbo rodiklis Jonavos rajono savivaldybėje yra aukščiausias Kauno regione. Jonavos rajono savivaldybėje registruotas nedarbo lygis 2003 m. siekė apie 17,5 proc., Kauno regione - 8,5 proc.⁶⁹ Nedarbo lygis Jonavos rajono savivaldybėje 2003 m. buvo didesnis už vidutinį Lietuvoje, kuris tuomet siekė 10,3 proc.⁷⁰ Nedarbas pastaraisiais metais sumažėjo, tačiau Jonavos rajono savivaldybėje ši problema išlieka aktuali.

Jonavos rajono savivaldybėje didžiausią gyventojų dalį sudaro darbingo amžiaus žmonės, tačiau didelė jų dalis neturi darbo, todėl jiems sunku pasirūpinti savo socialiniais poreikiais. Aukštas nedarbo lygis formuoja didelę socialiai remtinų žmonių grupę. Galime daryti prielaidą, kad Jonavos rajono savivaldybės socialinė politika turėtų būti orientuota į pagyvenusius žmones bei vaikus, kurių tėvai negali pasirūpinti jų socialiniais poreikiais; nedarbo mažinimo priemonių diegimą. Negalima apsiriboti vien tik socialinėmis išmokomis bedarbiams, reikėtų imtis tam tikrų priemonių nedarbui mažinti. Tai gali būti skatinimas mokytis, persikvalifikuoti, smulkaus ir vidutinio verslo plėtra, kuriant verslo inkubatorius, vietinės infrastruktūros ir pramonės programų rengimas ir įgyvendinimas, vietinių užimtumo iniciatyvų rėmimas ir pan.

Svarbu aptarti Jonavos rajono savivaldybės pensinio amžiaus ir neįgalųjų asmenų pasiskirstymą (žr. 2 grafikas).⁷¹ Ši asmenų grupė svarbi planuojant socialines paslaugas namuose, tarpininkavimą ir atstovavimą, aprūpinimą būtinais drabužiais ir avalyne bei kitas paslaugas. Jonavos rajono savivaldybėje pensinio amžiaus žmonės sudaro apie 17 proc. visų gyventojų, neįgalieji apie 19 proc., iš kurių 12 proc. su sunkia negalia. Tai socialinių darbuotojų dėmesio reikalaujanti asmenų grupė.

⁶⁷ http://db.stat.gov.lt/rdb_lt/Dialog/Saveshow.asp; prisijungimo laikas: 2006-10-12.

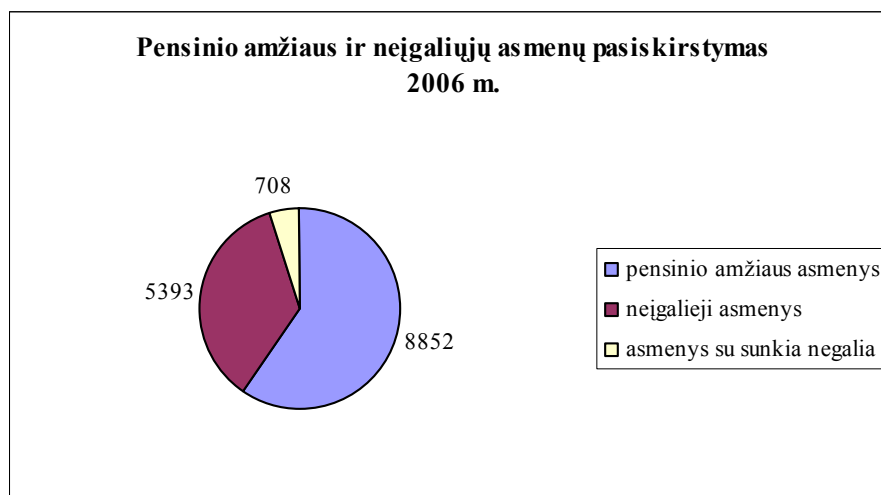
⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ Ten pat.

⁷⁰ Ten pat.

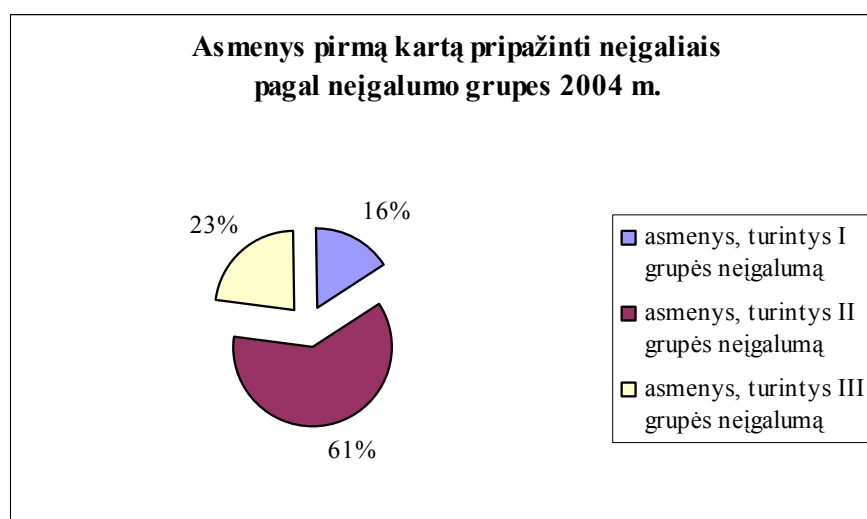
⁷¹ Jonavos rajono savivaldybės socialinių paslaugų skyriaus duomenys.

2 grafikas.

2004 m. Jonavos rajono savivaldybėje 651 asmuo pirmą kartą pripažinti invalidais (nuo 2005-07-01 netekę dalies ar viso darbingumo).⁷² Šios asmenų grupės pasiskirstymas procentais pagal invalidumo grupes (netekto darbingumo laipsnius) pavaizduotas 3. grafike.

3 grafikas.

Daugiausia yra asmenų, turinčių II grupės invalidumą, tai reiškia, kad šie asmenys yra dalinai darbingi, tai yra netekę 60-70 proc. darbingumo ir dažniausiai gali dirbti nepilną darbo dieną. Mažesnė dalis yra asmenų, turinčių III grupės invalidumą, tai yra netekusių 45-55 proc. darbingumo. Iš nagrinėjamos asmenų grupės, tai mažiausiai pažeidžiami ir pagalbos reikalingi žmonės. Asmenys, turintys I grupės invalidumą yra nedarbingi. Pastarieji yra netekę 75-100 proc. darbingumo. Dažnai jie dirbti jau nebegali ir jiems reikalinga kitų asmenų pagalba. Tai viena pagrindinių asmenų grupių, kuriai gali būti reikalinga pagalba namuose bei kitos ambulatorinės paslaugos.

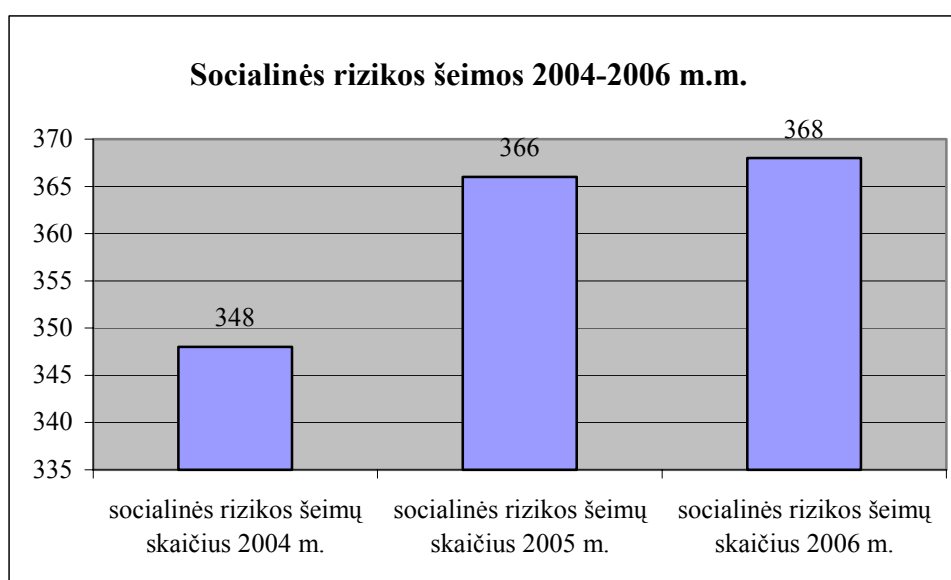
Organizuojant socialinių paslaugų teikimą Jonavos rajono savivaldybėje būtina atkreipti

⁷² http://db.stat.gov.lt/rdb_lt/Dialog/Saveshow.asp; prisijungimo laikas: 2006-10-12.

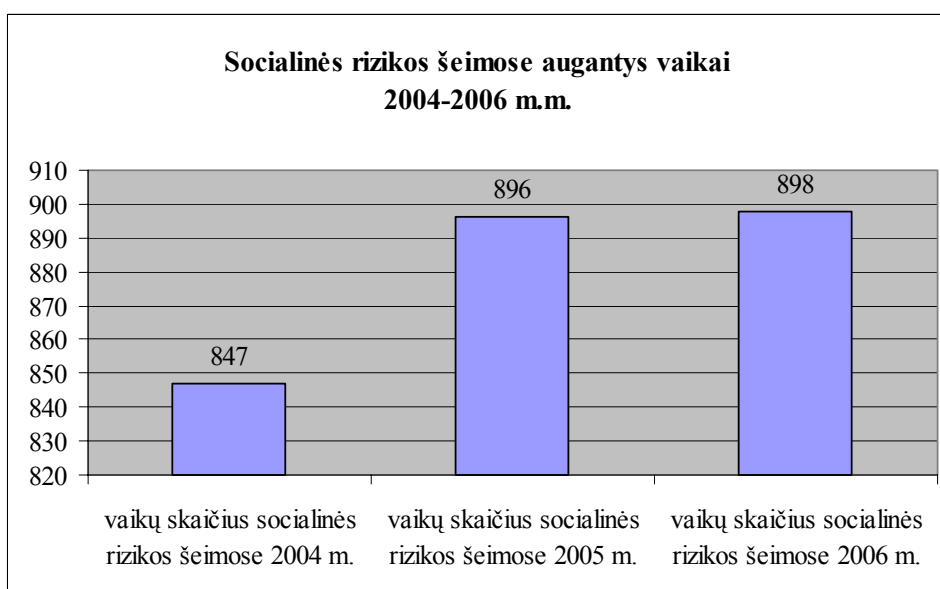
dėmesį į šiuos skaičius. Nereikėtų būti abejingais asmenų, netekusių darbingumo, grupei, nes tarp jų gali būti vienišų žmonių, kuriems reikalinga pagalba. Tarp jų gali būti ir tokių, kurie siekė neįgalumo kaip vieno iš pragyvenimo šaltinių. Būtina skatinti jų reabilitaciją bei motyvuoti grįžti į darbo rinką.

Aptariant Jonavos rajono savivaldybės gyventojų pasiskirstymą, reikėtų atkreipti dėmesį į socialinės rizikos šeimas ir jose augančius vaikus.⁷³ (žr. 4 ir 5 grafikus).

4 grafikas.

5 grafikas.

Socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičius per pastaruosius tris metus Jonavos rajono savivaldybėje išaugo. Padidėjimas kol kas nėra drastiškas, tačiau tai tam tikras signalas, verčiantis atkreipti dėmesį į šią asmenų grupę. Didesnis padidėjimas yra nuo 2004 m.

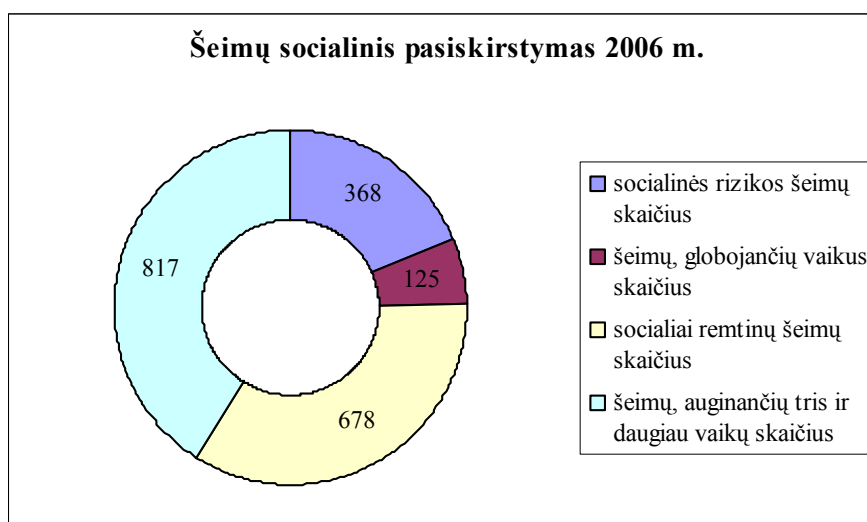
⁷³ http://db.stat.gov.lt/rdb_lt/Dialog/Saveshow.asp; prisijungimo laikas: 2006-10-12.

iki 2005 m. 2005 m. ir 2006 m. socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičius beveik nepakito. Lyginant 2004 m. duomenis su 2006 m. – padidėjimas žymus.

Socialinės rizikos šeimos ir jose augantys vaikai yra socialinė grupė, kuriai reikalingas ypatingas dėmesys, ir šioje srityje nepakanka apsiriboti vien tik socialinėmis išmokomis. Šiai grupei reikalingas nuolatinis socialinių darbuotojų dėmesys, lankymasis tokiose šeimose ir pagalba joms ne vien materialine forma. Šioms šeimoms svarbu ir psichologinis palaikymas.

Jonavos rajono savivaldybėje daugiausia yra šeimų, auginančių tris ir daugiau vaikų. (žr. 6 grafikas).⁷⁴ Didelis yra socialiai remtinų šeimų skaičius. Jos gali būti priskiriamos tam tikrai rizikos grupei. Šioms šeimoms reikalingas socialinių darbuotojų dėmesys, taip pat psichologinė pagalba bei intensyvus konsultavimas, kad šeimos neperžengtų tam tikros ribos ir neatsidurtų socialinės rizikos šeimų grupėje. Daugeliui šeimų, globojančių vaikus, taip pat reikalinga socialinių darbuotojų psichologinė parama.

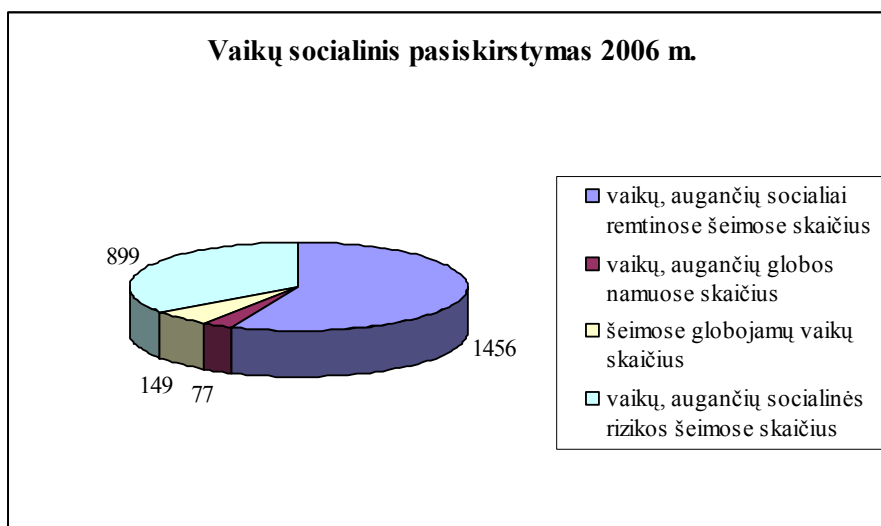
6 grafikas.

Vaikai labai svarbi visuomenės dalis, todėl negalima neapžvelgti ir šios grupės pasiskirstymo (žr. 7 grafika).⁷⁵ Didelę Jonavos rajono savivaldybės vaikų dalį sudaro vaikai, augantys socialiai remtinose šeimose, taip pat vaikai, augantys socialinės rizikos šeimose. Tai vaikų grupė, kuriai reikalingas socialinių darbuotojų dėmesys. Socialinė politika turi būti nukreipta šios asmenų grupės ugdymui bei socializacijai. Turi būti pasirinktos tokios ugdymo ir socializacijos priemonės, kurios padėtų vėliau šiems vaikams išgyventi, įdiegtų pasitikėjimo savimi, sugebėjimo spręsti problemas. Mažiau yra šeimose globojamų vaikų bei globos namuose augančių vaikų. Vaikams ypač svarbu užimtumo organizavimas, suaugusių žmonių dėmesys. Socialiai integruotis šiai asmenų grupei labiausiai padėtų nevyriausybinų organizacijų veikla.

⁷⁴ Jonavos rajono savivaldybės vaikų teisių apsaugos tarnybos duomenys.

⁷⁵ Ten pat.

Pagrindinis socialinių paslaugų tikslas – patenkinti asmens gyvybinius poreikius ir sudaryti žmogaus orumą nežeminančias gyvenimo sąlygas, kai žmogus pats nepajėgia to padaryti. Socialinės paslaugos turi padėti žmogui patenkinti jo poreikius, tačiau galutinis jų tikslas yra grąžinti asmens gebėjimą pasirūpinti savimi ir integruotis visuomenėje. Socialinės paslaugos turėtų būti teikiamos ir prevencijos tikslais, siekiant ateityje išvengti socialinių problemų.

Planuojant tam tikro regiono socialinių paslaugų poreikį, svarbu ištirti jame gyvenančių žmonių pasiskirstymą. Gyventojų socialinės stratifikacijos analizė padeda sumažinti socialinių paslaugų teikimo kaštus, suvokti, kokios socialinės paslaugos yra reikalingos; išaiškina, į kurią asmenų grupę turėtų būti nukreiptas didesnis socialinių darbuotojų dėmesys, kuri asmenų grupė yra labiausiai pažeidžiama; padeda nustatyti prioritetus bei planuoti prevencines socialines paslaugas.

2.1.2. Socialinių paslaugų poreikio Jonavos rajono savivaldybėje nustatymas pagal gyventojų stratifikaciją

Socialinių paslaugų poreikio nustatymas yra sudėtingas procesas. Jį nustatant, svarbiausia visapusiškai ir tiksliai išanalizuoti bei apibrėžti socialinių paslaugų klientų grupes. Įvertinus jų poreikius, įmanoma tiksliai planuoti socialinių paslaugų rūšis.

Pagrindinės socialinių paslaugų klientų grupės yra: seni žmonės, suaugę asmenys su negalia, vaikai su negalia, rizikos grupės asmenys. Socialinių paslaugų kataloge pagal paslaugų tipus yra skiriamos: stacionarios socialinės paslaugos – tai pastovi senų žmonių, žmonių su negalia ir vaikų globa; ambulatorinės socialinės paslaugos – tai dienos globos, laikino

apgyvendinimo, reabilitacijos, pagalbos namuose, informavimo, konsultavimo paslaugos bei globos pinigai.

Vertinant Jonavos rajono savivaldybės socialinių paslaugų poreikį pagal socialinių paslaugų klientų grupes, atkreiptinas dėmesys į socialines paslaugas seniems žmonėms. Jonavos rajono savivaldybėje pensinio amžiaus žmonės sudaro 17 proc. visų Jonavos rajono savivaldybės gyventojų. Socialinių paslaugų tinklą seniems žmonėms gali sudaryti tokios socialinių paslaugų rūšys: senelių globos namai, pensionai, slaugos namai, dienos globos įstaigos, reabilitacijos paslaugos, pagalbos namuose tarnybos.

Jonavos rajono savivaldybėje nemažą gyventojų dalį sudaro seni žmonės, todėl joje reikalingi senelių globos namai. Plėsti stacionarias socialines paslaugas yra neefektyvu, tačiau senų žmonių poreikis gyventi tokio tipo įstaigose išlieka. Šiuo atveju reikėtų tiksliai įvertinti senų žmonių galimybes gyventi savo namuose ir gauti socialines paslaugas juose. Būtina visapusiškai apsvarstyti ir nustatyti, ar tikrai žmogus jau nesugeba ir nesugebės savarankiškai tvarkytis.

Atlikus socialinių paslaugų vertinimą Jonavos rajono savivaldybėje, paaiškėjo, kad socialinių paslaugų skyrius nėra tiksliai išanalizavęs senų žmonių struktūros ir galimybių gyventi dalinai savarankiškai savo namuose; nėra nustatyta, kiek Jonavos rajono senų žmonių, visiškai negalėtų pasirūpinti savo gyvenimu patys ir, kiek galėtų gyventi dalinai savarankiškai.

Jonavos rajono savivaldybėje svarbu plėtoti socialines paslaugas namuose, skirtas seniems žmonėms. Tai viena svarbiausių socialinių paslaugų. Pagalbos namuose tarnybų plėtimas ir jų darbo gerinimas yra svarbus žingsnis tobulinant senų žmonių ir žmonių su negalia aptarnavimą, orientuojantis į Europoje priimtus šių paslaugų standartus – sudaryti realias galimybes žmogui, kuo ilgiau gyventi namuose. Taip pat galima būtų plėtoti slaugos namų, dienos globos įstaigų tinklą bei reabilitacines paslaugas.

Jonavos rajono savivaldybėje neįgalieji sudaro 19 proc., iš kurių 12 proc. - su sunkia negalia. Tai pakankamai nemaža asmenų grupė. Paaiškėjo, kad socialinių paslaugų skyrius nėra išanalizavęs, kam iš šios asmenų grupės būtų reikalingos stacionarios, o kam ambulatorinės paslaugos. Neįgaliesiems svarbu plėtoti socialines paslaugas namuose, išvystyti tokias ambulatorines paslaugas kaip dienos globos, darbo terapijos centrai, savarankiško gyvenimo namai. Tokiose įstaigose žmonės su negalia galėtų ne tik praleisti laiką dienos metu, bet ir užsiimti darbine veikla.

Kalbant apie socialines paslaugas neįgaliesiems žmonėms, nereikėtų pamiršti neįgaliųjų, gyvenančių šeimose. Dažniausiai šiai asmenų grupei yra teikiama mažiausiai dėmesio dėl ribotų pagalbos tarnybų galimybių. Reikėtų atkreipti dėmesį ir į neįgaliųjų šeimos narius, nes jiems dažnai reikalingos psichologinė, konsultavimo ar panašaus tipo socialinės paslaugos. Būtent šiems žmonėms dažniausiai vieniems tenka rūpintis ir šeimos finansiniais reikalais, ir žmogaus

su negalia globa bei slauga.

Vaikai yra socialinė grupė, kuriai reikalingas ypatingas dėmesys. Jonavos rajono savivaldybėje vaikai iki 15 metų amžiaus sudaro 20 proc. visų gyventojų. Nemažai vaikų daliai reikalinga socialinių darbuotojų pagalba. Pirmiausia reikalingos prevencinės priemonės, tiek darbui su vaikais, tiek su šeimomis, kuriose jei auga. Dienos globos įstaigose, socialinės rizikos vaikus reikėtų ugdyti dorais žmonėmis, padėti jiems išspręsti problemas, kylančias šeimose bei atsakyti į jiems rūpimus klausimus. Svarbu užimti šių vaikų laisvalaikį, kad pastarieji kuo mažiau laiko praleistų gatvėse vieni. Aišku, vaikams, netekusiems tėvų globos, visuomet bus reikalingos stacionarios paslaugos – globos namai. Nereikėtų pamiršti ir šeimų, globojančių vaikus. Šioms šeimoms taip pat yra reikalinga konsultacinė, psichologinė pagalba. Kalbant apie vaikams skirtas socialines paslaugas, svarbu paminėti, kad šiai asmenų grupei socializuotis labiausiai padėtų nevyriausybinių organizacijų veikla.

Socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičius Jonavos rajono savivaldybėje turi tendenciją didėti. Šiai asmenų grupei reikalingas didelis socialinių darbuotojų dėmesys. Vienas Jonavos rajono savivaldybės socialinės politikos prioritetų turėtų būti socialinės rizikos šeimų ir jose augančių vaikų skaičiaus stabilizavimas ir mažinimas. Socialinės rizikos grupės asmenų kategorijai priskiriami piktnaudžiaujantys alkoholiu, narkotikais, vaistinėmis medžiagomis, taip pat asmenys be pastovios gyvenamosios vietos, vaikataujantys, grįžę iš įkalinimo įstaigų, asocialaus elgesio šeimos ir pan. Reikalinga kurti ir plėtoti dienos ar reabilitacijos centrus piktnaudžiaujantiems alkoholiu, narkotikais; laikinos globos namus, vaikams iš asocialaus elgesio šeimų; nakvynės namus, asmenims be pastovios gyvenamosios vietos, vaikataujantiems, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų. Dėl išankstinės piliečių ir pareigūnų neigiamos nuomonės, socialinės paslaugos šiai asmenų grupei paprastai plėtojamos lėtai.

Socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams būtina išplėtoti minėtas socialines paslaugas. Tai turėtų tapti viena iš prioritetinių socialinės pagalbos krypčių Jonavos rajono savivaldybėje. Tai prevencinė priemonė, padedanti socialinės rizikos šeimose augantiems vaikams suprasti savo padėtį, pagalbos galimybes ir kartu apsaugoti juos nuo blogo pavyzdžio ar įtakos.

Jonavos rajono savivaldybėje pagal gyventojų stratifikacijos analizę, pažeidžiamiausios asmenų grupės yra seni žmonės, socialinės rizikos šeimos ir jose augantys vaikai. Pastarajai asmenų grupei reikalingas ypatingas dėmesys ir prioritetas kitų socialinių paslaugų atžvilgiu.

Plečiant Jonavos rajono savivaldybės socialines paslaugas, pirmiausia reikėtų įvertinti jau turimą paslaugų sistemą, numatyti trūkumus ir privalumus, taip pat nustatyti socialinių paslaugų poreikį ir jų struktūrą. Socialinės paslaugos tuomet būtų teikiamos tikslinei grupei, o tai leistų sutaupyti lėšų ir pasiekti geresnių rezultatų. Taip pat socialinės paslaugos Jonavos rajono savivaldybėje turėtų orientuotis į nestacionarinės globos vystymo prioritetus.

2.2. Socialines paslaugas Jonavos rajono savivaldybėje teikiančių organizacijų veiklos apžvalga

2.2.1. Socialines paslaugas Jonavos rajono savivaldybėje teikiančių organizacijų apžvalga

Socialinių paslaugų tinklą Jonavos rajono savivaldybėje sudaro savivaldybės ir nevyriausybinė įstaiga, kurios teikia paslaugas įvairių socialinių grupių klientams, visuma. Visapusiškam Jonavos rajono savivaldybės socialinių paslaugų tinklo įvertinimui, svarbu aptarti socialines paslaugas teikiančias įstaigas ir jų priklausomybę.

Jonavos rajono savivaldybėje veikia senelių pensionas, kuris teikia stacionarias paslaugas seniems ir neįgaliems žmonėms. Senelių pensione yra numatyta 82 gyvenamos vietos.⁷⁶ Jonavos rajono savivaldybės administracijos socialinių paslaugų skyriaus duomenimis, senelių pensione 2006 m. gyveno 90 senų ir neįgalių žmonių. Senelių pensionas yra perpildytas. Vidutiniškai Jonavos rajono savivaldybėje 1000-ai pensininkų tenka apie 9,26 vietos senelių pensione.

Jonavos rajono savivaldybės vaikų globos namuose gyvena 77 tėvų globos netekę vaikai.⁷⁷ Vaikų globos namai neatitinka higieninių reikalavimų. Ši problema turi būti sprendžiama kuo greičiau.

Jonavos rajono savivaldybėje veikia neįgaliųjų veiklos centras, kuriame gyvena sutrikusio intelekto asmenys. Neįgaliųjų veiklos centre yra 24 vietos ir visos yra užimtose. Taip pat veikia dienos centras, kuris yra skirtas neįgaliesiems. Tai savarankiško gyvenimo namai. Minėtame centre yra 9 vietos, kurios visos taip pat yra užimtose.⁷⁸

Jonavos rajono savivaldybėje yra teikiamos ir laikino apgyvendinimo paslaugos. Veikia nakvynės namai, kuriuose 2006 m. laikinai gyveno 35 asmenys, nors nakvynės namai gali talpinti iki 50 asmenų.⁷⁹

Jonavos rajono savivaldybėje socialinės paslaugos namuose teikiamos 98 asmenims. 70 asmenų socialines paslaugas teikia Jonavos rajono savivaldybė, 28 – visuomeninė organizacija „Guoda“.⁸⁰ Jonavos rajono savivaldybėje vidutiniškai 1000-ai pensininkų tenka apie 11 globojamų namuose žmonių, 1000-ai neįgaliųjų tenka apie 18,11 globojamų namuose žmonių.

Socialinės rizikos asmenims Jonavos rajono savivaldybėje skiriama socialinė pašalpa.

⁷⁶ Jonavos rajono savivaldybės administracijos socialinių paslaugų skyriaus duomenys.

⁷⁷ Jonavos rajono savivaldybės administracijos vaikų teisių apsaugos tarnybos duomenys.

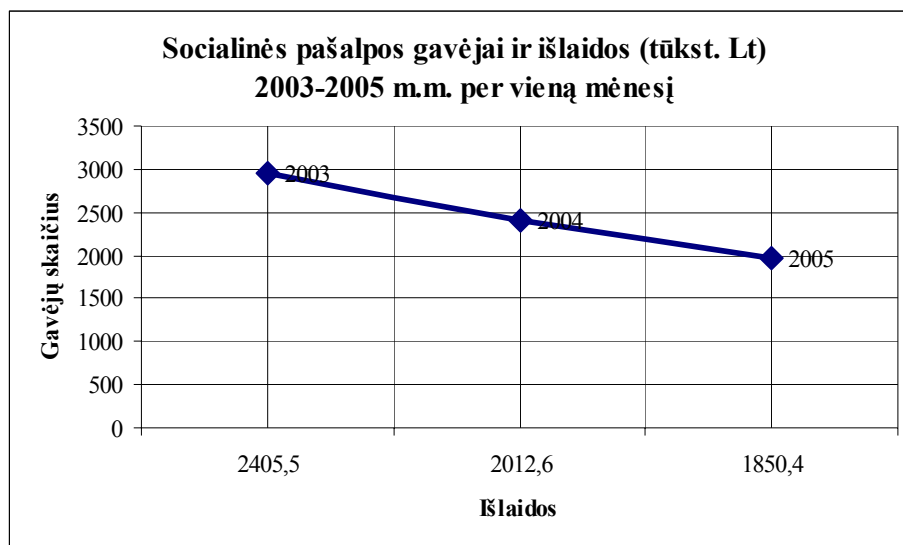
⁷⁸ Jonavos rajono savivaldybės administracijos socialinių paslaugų skyriaus duomenys.

⁷⁹ Ten pat.

⁸⁰ Ten pat.

Socialinės pašalpos gavėjų skaičius ir išlaidos socialinei pašalpai Jonavos rajono savivaldybėje per 2003-2005 m.m. sumažėjo (žr. 8 grafikas).⁸¹

8 grafikas.

Nevyriausybines organizacijos Jonavos rajono savivaldybėje teikia maitinimo paslaugas socialiai remtiniems asmenims. Visuomeninė organizacija „Raudonasis kryžius“ teikia paramą vienišioms žmonėms.⁸²

2.2.2. Socialines paslaugas Jonavos rajono savivaldybėje teikiančių organizacijų ir socialinių paslaugų poreikio atitikimo įvertinimas

Socialinių paslaugų infrastruktūra Jonavos rajono savivaldybėje dabartiniu metu yra kūrimosi ir plėtros stadijoje. Kol kas socialinių paslaugų sistema Jonavos rajono savivaldybėje ne visai atitinka šiuolaikinius reikalavimus, nors vystomos tam tikros užuomazgos kuriant ir plėtojant naują sistemą.

Stacionarias socialines paslaugas teikiantis senelių pensionas Jonavos rajono savivaldybėje perpildytas. Ir čia jau galima išvelgti vadybos problemų. Visiškai nepriimtina, kad 82 vietų pensione gyvena net 90 senų ir neįgalių asmenų. Stacionarines socialines paslaugas teikiantis senelių pensionas Jonavos rajono savivaldybėje yra reikalingas, tačiau svarbu visapusiškai apsvarstyti ir įvertinti, ar tikrai žmogus jau nesugeba ir nesugebės savarankiškai tvarkytis. Tik tokiu atveju, jam galima siūlyti stacionarias socialines paslaugas. Būtina peržiūrėti ir šiuo metu Jonavos rajono savivaldybės senelių pensione gyvenančių senų ir neįgalių asmenų būklę, taip pertvarkant pensiono struktūrą. Realiai įvertinti kiekvieno gyventojų būklę bei

⁸¹ http://db.stat.gov.lt/rdb_lt/Dialog/Saveshow.asp; prisijungimo laikas: 2006-10-12.

⁸² Jonavos rajono savivaldybės administracijos socialinių paslaugų skyriaus duomenys.

pateikti išvadas, kokiai daliai klientų reikalingos stacionarios paslaugos, o kokia dalis sugebėtų gyventi bent dalinai savarankišką gyvenimą, galėtų pensiono administracija. Tai būtų svarbus žingsnis ne tik pertvarkant pačio pensiono struktūrą, bet ir organizuojant individualaus ar grupinio savarankiško gyvenimo namus pensiono ribose. Didinti senelių pensiono vietų skaičių būtų neefektyvu ir netinkama, turint omenyje Europos standartus – suteikti asmeniui galimybę, kuo ilgiau gyventi savarankiškai savo namuose. Tik neradus jokių galimybių palikti žmogų namuose ir ten jį aptarnauti, tai yra, esant neveiksmingoms ambulatorinio tipo paslaugoms arba labai didelėms ekonominėms ir aptarnavimo sąlygoms, reikėtų spręsti apie apgyvendinimą stacionarinėje globos įstaigoje.

Jonavos rajono savivaldybėje vaikų globos namai taip pat yra reikalingi. Dabar veikiantys - neatitinka higieninių reikalavimų. Sprendimas dėl vaikų globos namų pertvarkymo, sąlygų gerinimo reikalingas kuo skubiau. Ten tėvų globos netekę vaikai turi jaustis saugiai, kad suaugę galėtų nesunkiai integruotis visuomenėje bei nepatektų į rizikos grupei priskirtinų asmenų atskirtį.

Nestacionarinių socialinių paslaugų vystymasis Jonavos rajono savivaldybėje vangus. Tačiau tam tikrų teigiamų užuomazgų yra. Veikiantys neįgaliųjų veiklos bei dienos centrai, tai tam tikras žingsnis plėtojant ambulatorines paslaugas neįgaliems žmonėms. Jonavos rajono savivaldybėje, pasitelkiant nevyriausybinės organizacijas, galima būtų plėtoti tokias ambulatorines paslaugas neįgaliems asmenims kaip darbo terapijos centrai ir pan. Tokiuose centruose svarbu tai, kad žmonės su negalia galėtų užsiimti darbine veikla. Galbūt kai kuriuos iš jų, tai paskatintų grįžti į darbo rinką arba bent minimaliai iš savo veiklos gauti pajamų. Dauguma neįgaliųjų asmenų gyvena iš jiems skiriamos pašalpos, todėl šios asmenų grupės motyvavimas užsiimti darbine veikla, būtų teigiamas žingsnis.

Jonavos rajono savivaldybėje teikiama ir pagalba namuose. Tai praktiškai vienintelė socialinė paslauga, kurios dalies teikimas yra perduotas nevyriausybinei organizacijai. Tai taip pat teigiamas žingsnis, siekiant plėtoti socialinių paslaugų infrastruktūrą Jonavos rajono savivaldybėje bei siekiant į ją įtraukti trečiąjį sektorių. Nepaisant to, socialinės paslaugos namuose Jonavos rajono savivaldybėje turėtų būti plečiamos. Organizuojant socialines paslaugas namuose, susiduriama su socialinių darbuotojų stoka. Nevyriausybinių organizacijų įtraukimas šios paslaugos teikimui, sumažina Jonavos rajono savivaldybės administracijos socialinių paslaugų skyriaus darbo krūvį.

Ne menka problema Jonavos rajono savivaldybėje ta, kad socialinių paslaugų skyrius nėra tiksliai įvertinęs tiek senų, tiek neįgaliųjų ar kitų asmenų būklės, kuriems reikalinga pagalba namuose. Nėra tikslių duomenų, kokiai žmonių grupei reikalinga minėta paslauga, todėl labai sunku skirstyti lėšas bei planuoti socialines paslaugas, kai nėra žinomas tikslinių grupių skaičius.

Norint tiksliai įvertinti tokį poreikį, reikia, kad Jonavos rajono savivaldybės socialinių

paslaugų skyrius kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis, medicinos įstaigomis detaliai išanalizuotų neįgalių, senų žmonių padėtį ir nuspręstų apie reikiamos pagalbos struktūrą. Tokie turimi duomenys ne tik vėliau padėtų sumažinti socialinių paslaugų kaštus, bet plečiant socialinių paslaugų infrastruktūrą lengviau apibrėžtų tam tikro profilio įstaigų bei veiklos krypčių pasirinkimą.

Jonavos rajono savivaldybėje veikiančios laikino apgyvendinimo nakvynės namai - reali pagalba socialinės rizikos asmenims. Atlikus Jonavos rajono savivaldybės socialinių paslaugų vertinimą paaiškėjo, kad nakvynės namai praktiškai nebūna perpildyti. Tai rodo, kad socialinės rizikos asmenims šių nakvynės namų pakanka, arba, kad trūksta informacijos, kur socialinės rizikos asmuo gali laikinai apsigyventi. Nepriimtina tai, kad į socialinės rizikos asmenis visuomenė ir pareigūnai žiūri neigiamai, o jiems integruotis visuomenėje vieniems labai sunku. Šioje srityje vienas geriausių sprendimų būtų nevyriausybinių organizacijų veikla arba pačių anksčiau šiai rizikos grupei priklausiusių asmenų savanoriška pagalba. Pastaruosius asmenis pritraukti tokiai veiklai daugiau galimybių turi nevyriausybines organizacijos nei vietos savivaldos valdžios atstovai, nes jos veikia „arčiau žmogaus“.

Socialinės paslaugos, skirtos labiausiai pažeidžiamai Jonavos rajono savivaldybės gyventojų grupei – socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams – menkai išplėtos. Šiai asmenų grupei viena pagrindinių socialinių paslaugų, teikiamų Jonavos rajono savivaldybėje yra pinigines išmokos. Aišku, labai svarbu užtikrinti, kad pakankamai lėšų neturinčioms socialinės rizikos šeimoms, būtų suteikiama parama minimaliems poreikiams patenkinti, tačiau ji neturi skatinti noro vengti darbo. Savivaldybė turėtų užtikrinti skiriamų išmokų socialinės rizikos šeimose augantiems vaikams panaudojimą jų poreikiams. Tos išmokos tam tikrais atvejais, galėtų būti pakeičiamos išmokomis nepinigine forma. Ne visas problemas galima išspręsti socialinėmis išmokomis – būtina plėtoti paslaugas ir jų prieinamumą, teikiant kvalifikuotą pagalbą socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams. Pirmiausia gelbėtų prevencinis socialinis darbas su šiomis šeimomis, dienos, reabilitacinių centrų kūrimas, tačiau Jonavos rajono savivaldybėje dėl materialinių, organizacinių resursų, socialinių tarnybų trūkumo tokios paslaugos neteikiamos.

Jonavos rajono savivaldybėje veikia keletas nevyriausybinių organizacijų, kurių veikla nukreipta socialinei sferai. Tos organizacijos veikia pavieniui - vienos teikia nemokamą maitinimą socialiai remtiniems asmenims, kitos veikia labiau kaip labdaros-paramos organizacijos. Teikiant socialines paslaugas svarbu tam tikras pozicijas perduoti tvirtėjantiems neformaliems paslaugų teikėjams. Būtina didinti nevyriausybinių organizacijų galimybes, remiant jų parengtus socialinius projektus, skatinant nevyriausybinių organizacijų, teikiančių socialines paslaugas, veiklą, lengviau vystyti dienos socialinę globą namuose asmenų, reikalingų nuolatinės priežiūros. Jonavos rajono savivaldybė galėtų rengti bendras programas su

nevyriausybiniomis organizacijomis, dalinai finansuoti nevyriausybines organizacijas pagal jau teikiamas socialines paslaugas arba iš jų jas pirkti. Taip nevyriausybines organizacijos užpildytų socialinio darbo spragas, paversdamos socialinę paramą konkretesne veikla, adresuota konkrečiam klientui.

Jonavos rajono savivaldybėje socialinių paslaugų tinklą turi pakeisti naujus standartus atitinkanti socialinių paslaugų infrastruktūra. Šioje savivaldybėje būtina užtikrinti, kad socialinės paslaugos būtų nukreiptos tikslinei grupei, teikiamos kokybiškai ir visiems jų reikalingiems žmonėms prieinamos. Labai svarbu investuoti į informavimo bei konsultavimo paslaugas. Būtų naudinga pritaikyti „vieno langelio“ principą. Tai padėtų socialinių paslaugų klientams lengviau orientuotis, suteiktų aiškumo, kur kreiptis atsiradus socialinių paslaugų poreikiui. Tinkamas informacijos teikimas mažina socialinę įtampą, kylančią dėl informacijos neturėjimo bei savo teisių nežinojimo. „Vieno langelio“ principo įgyvendinimas leistų plėtoti elektronines socialines paslaugas.

Jonavos rajono savivaldybės socialinių paslaugų infrastruktūros gerinimas ir plėtra vystoma teigiama linkme, tačiau spragų dar yra. Žymus socialinių paslaugų pagerėjimas neįgaliems asmenims. Socialinių paslaugų infrastruktūros plėtojimo vienas pagrindinių trukdžių yra tai, kad nėra iširtos socialinių paslaugų tikslinės grupės ir jų poreikis. Socialinės paslaugos teikiamos nesistemiškai, dėl to dažnai jaučiamas materialinių resursų trūkumas. Jonavos rajono savivaldybė nėra išskyrusi prioritетinių socialinių paslaugų. Prioritetus trukdo suformuoti požiūris, kad reikia teikti visas be išimties socialines paslaugas. Prioritetų nustatymas sumažintų socialinių paslaugų kaštus ir socialinės paslaugos lengviau pasiektų tų paslaugų reikalingus asmenis. Taip pat vyrauja ES standartų neatitinkantis požiūris, jog lengviausia pagalbos reikalingam asmeniui pasiūlyti stacionarias paslaugas. Socialinių paslaugų darbuotojai neieško alternatyvių socialinių paslaugų būdų, o nuo to nukenčia paslaugų klientas. Šiuo atveju svarbu mokyti socialinių paslaugų teikėjus taikyti savo darbe naujausius standartus.

Jonavos rajono savivaldybei reikėtų sudaryti socialinių paslaugų modelį, kuris apimtų socialinės paramos gavėjų registro kūrimą, socialinių paslaugų poreikio išskyrimą, socialinių paslaugų prioritetų nustatymą, prevencinių priemonių numatymą, pagalbos namuose poreikio išskyrimą pagal paslaugų rūšis, socialinio darbo išvystymo įvertinimą, socialinių darbuotojų mokymą, trečiojo sektoriaus įtraukimą į socialinių paslaugų teikimo procesą.

Taikant tokį socialinių paslaugų modelį būtų lengviau įvertinti socialinės paramos poreikį ir numatyti priemones tam poreikiui patenkinti. Taikant prevencines priemones socialinių paslaugų klientų skaičiui mažinti, spręstųsi socialinės rizikos šeimų problemos. Tikslų socialinių paslaugų poreikį Jonavos rajono savivaldybė turėtų sužinoti iš seniūnijų, nes tai jų veiklos objektas. Tada Jonavos rajono savivaldybė galėtų planuoti ir skirstyti socialines lėšas pagal seniūnijų nurodytus poreikius. Taip sumažėtų socialinių paslaugų teikimo kaštai.

2.2.3. Jonavos rajono savivaldybėje teikiamų socialinių paslaugų vertinimas pagal viešojo administravimo vertinimo kriterijus

Socialinių paslaugų vertinimas – viena priemonių tobulinti socialinių paslaugų kokybę. Tai padeda užtikrinti socialinėms paslaugoms skiriamų lėšų tinkamą panaudojimą. Vertinant socialinių paslaugų teikimo procesą bei rezultatus, lengviau numatyti socialinių paslaugų tobulinimo proceso mechanizmus.

Atlikus Jonavos rajono savivaldybėje organizuojamų socialinių paslaugų vertinimą, paaiškėjo, kad efektyvumo bei veiksmingumo rodikliai nėra aukšti. Socialinių paslaugų klientų poreikių patenkinimas, užtikrinant socialinę reabilitaciją ir integraciją, joje yra ne visiškai. Kita vertus, sunku įvertinti socialinių paslaugų klientų poreikio patenkinimą, kai nėra nustatytos tikslinės grupės. Šioje savivaldybėje didesnis dėmesys sukonzentruotas į stacionarias paslaugas. Tai patvirtina perpildyti senelių globos namai. Nėra imamas jokių priemonių šiai situacijai taisyti. Tai mažina socialinių paslaugų efektyvumą. Tam išspręsti reikalingi vadybiniai sprendimai tiek iš savivaldybės administracijos, tiek iš pensiono administracijos pusės. Būtina peržiūrėti senelių globos namuose gyvenančių asmenų būklę. Vystyti stacionarias paslaugas neefektyvu, todėl sprendimas būtų savarankiško gyvenimo namai pensiono ribose.

Efektyvumo vertinimas apima ne tik socialinių paslaugų klientų poreikių patenkinimą, tačiau ir socialinių darbuotojų kiekį, teritorinio išdėstymo efektyvumą.⁸³ Teikiant kai kurias socialines paslaugas, pavyzdžiui pagalbos namuose, trūksta pagalbos namuose tarnybų. Tai taip pat mažina efektyvumo rodiklį. Tačiau tai ne vien socialinių darbuotojų skaičiaus trūkumo problema. Reikėtų peržiūrėti socialinių darbuotojų veiklą, atlikti specialistų racionalaus darbo laiko naudojimo analizę. Svarbu išanalizuoti klientų srautų tendencijas ir pagal tai nustatyti klientų aptarnavimo grafiką. Efektyvaus administravimo modelio sudarymas, leistų socialinio darbo specialistams planuoti savo darbo laiką, numatyti konkrečius veiklos grafikus.

Reikalinga investuoti į socialinių darbuotojų mokymą. Darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas, padėtų socialiniams darbuotojams akcentuoti aktyvias pagalbos priemones: įdarbinimo, perkvalifikavimo, didesnės šeimos narių atsakomybės už senus, neįgaliuosius žmones ugdymą, savipagalbos skatinimą. Mokymas socialinių paslaugų organizatoriams bei teikėjams, leistų taikyti kiek įmanoma daugiau socialinių veiklos galimybių.

Ambulatorinio tipo paslaugos neįgaliems Jonavos rajono savivaldybėje išvystytos neblogai. Šioje srityje efektyvumo rodiklis pakankamai aukštas.

Efektyvumui didinti Jonavos rajono savivaldybė turėtų nustatyti tikslines socialinių paslaugų gavėjų grupes bei į socialinių paslaugų teikimo procesą įtraukti trečiąjį sektorių.

⁸³ Arvydas Guogis. Socialinių paslaugų ekonominiai svertai Lietuvos savivaldybėse// Socialinis darbas. 2005, Nr. 4 (1). P. 67.

Nevyriausybinių organizacijos – svarbūs savivaldybės partneriai sprendžiant bendruomenėje kilusias problemas. Jos teikdamos socialines paslaugas nekuria priešpriešos situacijų, bet bendradarbiaujant gerina socialinių paslaugų kokybę ir pagalbos teikimo aplinką.⁸⁴ Nevyriausybinių organizacijų ir vietos savivaldos glaudus bendradarbiavimas yra vienas svarbiausių veiksnių, darančių įtaką nevyriausybinių organizacijų kokybiškų, kvalifikuotų ir efektyvių socialinių paslaugų teikimui. Šis bendradarbiavimas pasireiškia per: informacijos teikimą, finansavimo galimybes dalyvaujant įvairiose programose, rengiant projektus socialinių paslaugų teikimo klausimais.⁸⁵ Nevyriausybinių organizacijos yra demokratiškumo rodiklis ir itin svarbus vystant pilietinę visuomenę. Dėl savo veiklos ir specifikos jos yra priimtinesniu teikėju socialines paslaugas gaunantiems žmonėms. Glaudžiau bendradarbiaujant su bendruomene, pavyktų į socialinių paslaugų teikimą įtraukti ir aktyvius bendruomenės narius.

Organizuojant socialines paslaugas Jonavos rajono savivaldybės administracijos socialinės paramos skyriui svarbiausia yra nustatyti, koks paslaugų paketas mažiausiomis sąnaudomis turės optimalų poveikį socialinių paslaugų klientui. Nors kartais tenka teikti ir visiškai neefektyvias socialines paslaugas. Tai verčia išsipareigojimai visuomenei, atsakomybė bei socialinio darbo profesinė etika.⁸⁶ Šis aspektas ir išskiria socialinių paslaugų sektorių iš viešojo sektoriaus.

Socialinių paslaugų teikimo ekonomiškumą Jonavos rajono savivaldybėje įvertinti sunku. Ten nepakankamai dėmesio skiriama socialinių paslaugų planavimui bei prioritetų nustatymui: socialinės paslaugos teikiamos gerai nežinant socialinių paslaugų klientų poreikių, prioritetai arba nenustatomi visai arba nustatomi ne pagal esamus finansinius išteklius. Ekonomiškumui didinti, reikėtų sustiprinti programinio biudžeto formavimo aspektus. Programinis biudžetas suteikia galimybę finansuoti pačias socialines paslaugas pagal nustatytus prioritetus, o ne tas paslaugas teikiančias įstaigas. Apskritai, ekonomiškumas, kaip sugebėjimas taupyti biudžeto lėšas, socialinių paslaugų srityje taikomas retai. Taupymas socialinių paslaugų sąskaita nebūtų pateisinamas visuomenės požiūriu.⁸⁷

Ekonomiškumui didinti, veiksminga būtų pritaikyti mišrios socialinių paslaugų ekonomikos principus. Apie tai ES valstybėse pastaraisiais metais nemažai kalbama. Mišri ekonomika socialinių paslaugų finansavime suteikia galimybes ir prielaidas paslaugų finansavimo formų įvairovei. Mišri ekonomika turi du pagrindinius principus: alternatyvius paslaugų gavėjus ir alternatyvius paslaugų finansavimo šaltinius. Ji apima keturis pagrindinius

⁸⁴ L. Dromantienė. Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą// Socialinis darbas. 2003, Nr. 2(4). P. 16, 22.

⁸⁵ Irena Zaleckienė, Laima Rutkauskienė. Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo teikiant socialines paslaugas//Socialinis darbas. 2003, Nr. 1(3). P. 95.

⁸⁶ Arvydas Guogis. Socialinių paslaugų ekonominiai svertai Lietuvos savivaldybėse// Socialinis darbas. 2005, Nr. 4 (1). P. 67.

⁸⁷ Arvydas Guogis, Dangis Gudelis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 12. P.80.

sektorius: viešąjį, savanorišką, privatų ir neformalų. Mišri ekonomika svarbi tuo, kad: didėja siūlomų paslaugų įvairovė, konkurencija tarp paslaugų teikėjų mažina paslaugų kainas, sudaromos galimybės į paslaugų teikimą įtraukti nevyriausybinės organizacijos, kurios dažnai yra laikomos pigesniais ir klientų priimtinesniais paslaugų teikėjais (pvz.: tarpininkavimo, atstovavimo paslaugos neįgaliesiems ir pan.). Austrijoje, teikiant bendruomenines socialines paslaugas seniems žmonėms, savivaldybės beveik nevaizduoja jokio vaidmens. Pagalbos namuose paslaugas teikia savivaldybių samdomos privačios savanoriškos organizacijos. Mišri ekonomika leidžia derinti tradicinius paslaugų teikimo modelius su klasikinėmis rinkos sąlygomis. Tai atitinka vieną iš pagrindinių ES politikos principų – skatinti laisvą konkurenciją, nediskriminuoti rinkos veikėjų. Tai reiškia, kad visiems socialinių paslaugų teikėjams galioja tie patys laisvo steigimosi, veikimo ir galimybės teikti paslaugas kriterijai.⁸⁸

Jonavos rajono savivaldybėje teikiamos socialinės paslaugos atitinka teisingumo kriterijaus nuostatas. Socialinės paslaugos teikiamos nepriklausomai nuo asmenų rasės bei tautybės ir pan. Ši problema Jonavos rajono savivaldybėje nėra labai aktuali, nes beveik 90 proc. gyventojų sudaro lietuviai.⁸⁹ Nors, kita vertus, sunku įvertinti socialinių paslaugų teisingumą, neatlikus tam tikros gilesnės analizės ar fenomenologinių tyrimų.

Dar vienas socialinių paslaugų vertinimo rodiklis - naujosios viešosios vadybos taikymas Jonavos rajono savivaldybėje. Naujoji viešoji vadyba propaguoja atskirų vadybos metodų taikymą, sukuria naujus veiksmus, į kuriuos tradicinėje viešojo administravimo mokykloje nebuvo kreipiama dėmesio.⁹⁰ Ji remiasi rezultatais. Naujosios viešosios vadybos požiūriu į socialinės apsaugos sistemos pagalbos gavėjus reiktų žiūrėti kaip į klientus, paslaugų vartotojus.⁹¹ Tai reiškia, kad kiekvienas iš jų turi gauti, kiek įmanoma geriausią pagalbą reikiamu momentu, išsamią informaciją ir nelikti atstumtas. Todėl aptarnavimo greitis ir kokybė tampa esminiais vertinimo kriterijais.

Vienas naujosios viešosios vadybos taikymo elementų Jonavos rajono savivaldybėje yra nevyriausybinių organizacijų įtraukimas į socialinių paslaugų teikimo procesą pagalbos namuose teikime. Procesas dar tik prasideda, tačiau pirmieji žingsniai jau žengti. Ateityje savivaldybė turėtų numatyti tam tikrą dalį lėšų ir pervesti nevyriausybiniams organizacijoms, teikiančioms socialines paslaugas. Tai taptų socialinių paslaugų pirkimu iš nevyriausybinių organizacijų. Ilgainiui į šį procesą įsitrauktų ir privatus sektorius. Taip Jonavos rajono savivaldybėje socialinių paslaugų spektras prasiplėstų.

⁸⁸ Nacionalinės plėtros institutas. Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas//Vilnius, 2005. P. 14-15.

⁸⁹ http://lt.wikipedia.org/wiki/Jonavos_rajonas; prisijungimo laikas: 2006-10-02.

⁹⁰ Žilvinas Židonis. Naujosios viešosios vadybos principų įgyvendinimo aspektai institucijų kaitos požiūriu//Viešoji politika ir administravimas. 2006, Nr. 17. P. 27.

⁹¹ Arvydas Guogis. Socialinė apsauga ir naujosios viešosios vadybos alternatyva// Socialinis darbas. 2005, Nr. 4(2). P. 17.

Naujoji viešoji vadyba paskatino stacionarių socialinių paslaugų mažinimo ir pagalbos namuose didinimo procesus. Jonavos rajono savivaldybėje daugiau dėmesio reikėtų koncentruoti į stacionarių paslaugų mažinimo procesą. Prioritetu turėtų tapti nestacionarių paslaugų vystymas.

Naujoji viešoji vadyba susiaurina politinį ir teisinį, bet iškelia vadybinį bei ekonominių aspektus, reikalauja imti taikyti geriausios praktikos siekimo ir sekimo metodus.⁹² Tai skatina socialinės apsaugos sistemą veikti efektyviau bei siekti geresnių rezultatų. Geriausios praktikos siekimo ir sekimo metodas – viena veiksmingiausių veiklos gerinimo priemonių. Tai nuolatinis mokymasis iš kitų sėkmingos veiklos siekiant geros kokybės. Šio metodo tikslas – institucijos padaliniuose skatinti mokymąsi ir veiklos plėtrą remiantis vidiniais ir išoriniais geros veiklos pavyzdžiais. Pagrindinis metodo tikslas – motyvacija ir naujų idėjų generavimas, o ne tam tikro veiklos modelio imitavimas.⁹³ Geriausios praktikos siekimo metodų taikymą suaktyvintų glaudus bendravimas su kitomis savivaldybėmis, informacijos rinkimas apie kitoje savivaldybėje taikytus pasisekusius praktikos metodus, bandymas juos pritaikyti. Taip pat svarbu analizuoti savus taikytus metodus, nustatyti, kurie iš jų teigiamai veikė, ir sekti jais plėtojant socialinių paslaugų infrastruktūrą.

Jonavos rajono savivaldybėje socialinių paslaugų organizavimo srityje reikėtų daugiau taikyti naujosios viešosios vadybos elementų. Socialinio administravimo gebėjimus savivaldybės lygmeniu įmanoma sustiprinti, įgyvendinus naujosios viešosios vadybos metodus: geriausios praktikos nustatymą ir siekimą, visuotinę kokybės vadybą, užduočių pasiskirstymą, siekiant kuo daugiau jų perduoti nevyriausybiniam veikėjams ir pan. Vykdamas socialinės politikos administravimą, reikėtų siekti, kad santykiai tarp valstybinio ir nevalstybinio sektorių būtų pagrįsti sutarties principu. Taip užduotys nevyriausybiniam sektoriui būtų perduodamos pagal aiškiai suformuluotus reikalavimus ir už jų įvykdymą mokama nustatyta pinigų suma. Taip socialinių paslaugų sistema savivaldybėje taptų efektyvesnė, rezultatyvesnė bei pagrįsta kokybinių standartų bei ekonominių rinkos santykių.

⁹² Arvydas Guogis. Socialinė apsauga ir naujosios viešosios vadybos alternatyva// Socialinis darbas. 2005, Nr. 4(2). P. 16.

⁹³ Adolfas Kaziliūnas. Sugretinimo metodo tipų ir modelių analizė//Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 14. P. 32, 37.

3. ANKETINĖ APKLAUSA: JONAVOS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS RUKLOS SENIŪNIJOS SOCIALINIŲ PASLAUGŲ TEIKIMO KOKYBĖS BEI GAVĖJŲ PASITENKINIMO LŪPŲ ĮVERTINIMAS

3.1. Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo schemų apžvalga

3.1.1. Dabartinės Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo schemos analizė

Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnija yra miesto tipo gyvenvietė. Gyventojai daugiausia koncentruoti miestelyje, kaimuose gyvena 4,86 proc. visų Ruklos seniūnijos gyventojų. Lietuvai esant Sovietų sąjungoje ši gyvenvietė buvo karinis miestelis, skirtas tik tam tikros grupės žmonėms - tuo metu Rukloje buvo įsikūrę karininkai su šeimomis. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, Ruklos seniūnijoje pamažu apsigyveno žmonių grupė, kuri pasikeitus Lietuvos santvarkai bei išgalėjus rinkos ekonomikai nepajėgė taip greitai prisitaikyti prie įvykusių pokyčių bei apsirūpinti minimaliais socialiniais poreikiais.

Pagrindinė problema Ruklos seniūnijoje - nedarbas. Nedarbo lygis 2003 m. duomenimis, joje siekė iki 23,8 proc.⁹⁴ Šiame regione nėra pramonės įmonių, silpnai išvystyta paslaugų infrastruktūra. Keletas smulkių verslo įmonių negali aprūpinti darbu visus norinčius ir galinčius dirbti.

2006 m. sausio 1 d. duomenimis, Ruklos seniūnijoje gyventojų skaičius siekė 2386, iš jų 1273 žmonės yra darbingo amžiaus, tai sudaro 53 proc. visų gyventojų, 205 – pensinio amžiaus žmonės, tai yra 9 proc. visų gyventojų. Likusią dalį Ruklos seniūnijos gyventojų sudaro vaikai iki 18 metų, tai yra 38 proc. visų gyventojų. (žr. 4 Priedas).⁹⁵

Ruklos seniūnijoje gyvena 1050 šeimų, iš kurių 132 yra socialiai remtinos, 96 – auginančios vaikus iki 3 metų, 84 – daugiavaikės šeimos, 76 šeimos, kuriose yra neįgaliųjų asmenų, 13 šeimų, kurios globoja vaikus, 12 - socialinės rizikos šeimų. (žr. 5 Priedas).⁹⁶

Ruklos seniūnijoje iš viso gyvena 205 pensinio amžiaus žmonės, iš jų 46, kuriems jau yra sukakę 75 metai ir daugiau, 18 – vienišų pensininkų, neįgaliųjų pensininkų yra 13. (žr. 6

⁹⁴ Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos statistiniai duomenys.

⁹⁵ Ten pat.

⁹⁶ Ten pat.

Priedas).⁹⁷

Ruklos seniūnijoje, vaikai iki 18 metų sudaro pakankamai didelę gyventojų dalį. Iš viso vaikų iki 18 metų Ruklos seniūnijoje gyvena 908, iš kurių 74 – augantys socialinės rizikos šeimose, 41 – globojamas vaikas, 18 neįgaliųjų vaikų, 2 vaikai su visiška negalia. (7 Priedas).⁹⁸

Dabartinė socialinių paslaugų teikimo sistema Ruklos seniūnijoje nėra išskirtinė. Seniūnija bei joje dirbantis socialinio darbo organizatorius yra institucija, į kurią kreipiasi žmonės, kuriems reikia pagalbos. Tai nėra vienintelė institucija Ruklos seniūnijoje, kuri rūpinasi tokiais žmonėmis. Ruklos seniūnijoje veikia labdaros organizacija Caritas, kurioje nemokai maitinami vaikai iš socialinės rizikos šeimų, taip pat suaugę asmenys, kuriems reikalinga tokia socialinė paslauga. Minėtai labdaros organizacijai vadovauja Ruklos parapijos klebonas. Visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“ įsteigusi Rukloje vaikų dienos centrą, kuriame lankosi socialinės rizikos šeimose augantys vaikai. Šios organizacijos viena iš pagrindinių veiklos krypčių – vaikų saugojimas nuo smurto, aiškinimas jiems, kad niekam nevalia jų mušti, tuo tikslu vykdomos įvairios akcijos. Vaikų aklėjimu bei integracija į visuomenę rūpinasi ir veikiantis vaikų lopšelis darželis bei mokykla.

Socialinių paslaugų teikimo kryptis Ruklos seniūnijoje formuoja Jonavos rajono savivaldybės administracijos socialinės paramos skyrius kartu su vaikų teisių apsaugos tarnyba bei seniūnijos seniūnu. Ruklos seniūnijos socialinio darbo organizatorius yra pavaldus visoms trimis išvardintoms institucijoms. Jo funkcijos organizuoti ir teikti visas socialines paslaugas, numatytas Lietuvos Respublikos įstatymuose. Taip pat socialinio darbo organizatorius skaičiuoja gyventojams priklausančias kompensacijas bei socialines išmokas.

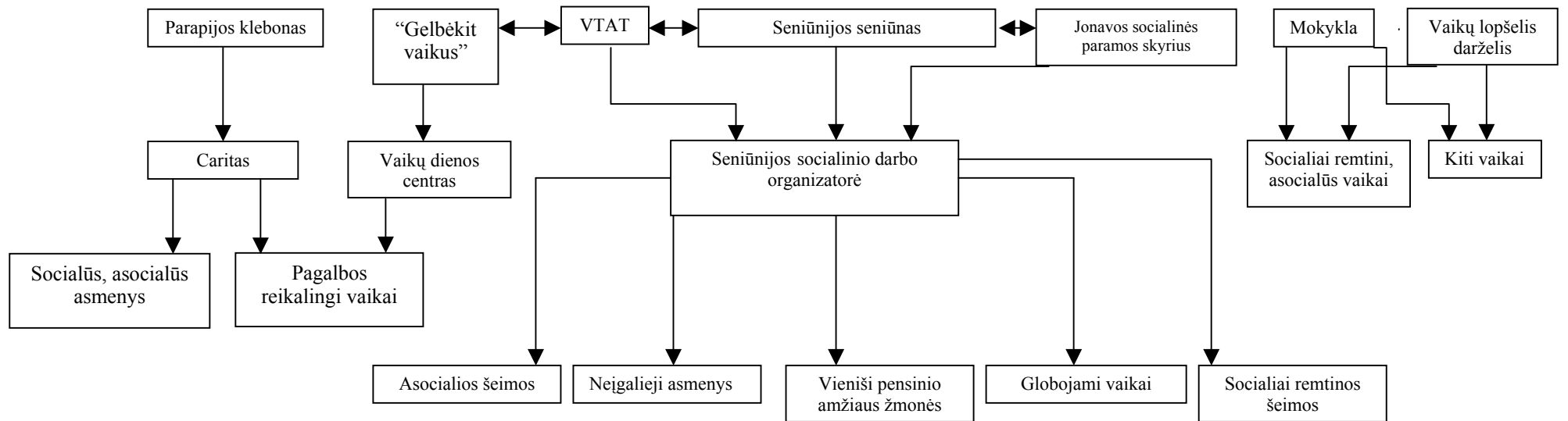
Dabartinė socialinių paslaugų teikimo sistema Ruklos seniūnijoje nėra pakankamai efektyvi. To priežastys yra įvairios. Pirmiausia, tai lemia materialių bei organizacinių resursų trūkumai, taip pat kompetencijos bei žinių nepakankamumas, per mažas dėmesys nevyriausybinių sektoriaus įtraukimui į socialinių paslaugų teikimo sistemą.

Dabartinė Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo sistemos schema pavaizduota paveikslėlyje Nr. 1. (žr. pav. 1)

⁹⁷ Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos statistiniai duomenys.

⁹⁸ Ten pat.

1. pav. Dabartinė Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo sistemos schema

Pastaba: VTAT – Vaikų teisių apsaugos tarnyba.

3.1.2. Siūlomos Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo schemos analizė

Ruklos seniūnijoje socialinio darbo organizatorius yra darbuotojas, kurio funkcijos yra kompensacijų, socialinių išmokų skaičiavimas bei skyrimas, taip pat seniūnijos gyventojų konsultavimas socialiniais klausimais, maža darbo dienos dalis lieka vienišų, socialiai remtinų bei žmonių su negalia lankymui, pagalbai namuose. Prevencinis darbas vis dažniau lieka tik planuose, kai Ruklos seniūnijos bendruomenei būtent tokios socialinės paslaugos yra reikalingiausios. Profesionalus bendravimas, prevencinis darbas su probleminėmis šeimomis bei jų vaikais, neįgalųjų integracija į visuomenę – paslaugos, kurios galėtų būti perduotos teikti nevyriausybinėms organizacijoms arba įtraukiant savanorius bendruomenės narius. Tam reikalinga sukurti sąlygas, kad į socialinių paslaugų teikimą būtų įtrauktas nevyriausybiniis ir privatus sektorius. Svarbiausia suvienodinti minimalius to paties tipo įstaigose teikiamų paslaugų standartus, numatyti lėšas nevyriausybinio ar privataus sektoriaus teikiamų paslaugų pirkimui ir kuo daugiau socialinių paslaugų teikimo funkcijų perduoti nevyriausybinėms organizacijoms.

Socialinio darbo organizatorius turėtų būti ta institucija, kuri organizuoja socialinių paslaugų teikimą, koordinuoja nevyriausybines ar privačias organizacijas, kurios teikia socialines paslaugas. Socialinių paslaugų teikėjas turėtų būti tarpininku tarp socialinių paslaugų gavėjo ir socialinių paslaugų organizatoriaus, kuris taptų visų socialinių paslaugų koordinatoriumi. Pastarasis turėtų numatyti, kokios socialinės paslaugos reikalingos, išanalizuoti socialinių paslaugų gavėjų poreikius, numatyti socialinių paslaugų teikimo kryptis, glaudžiai bendradarbiauti su socialinių paslaugų teikėjais.

Dabartinė Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo sistema turi būti tobulinama. Problema ta, kad visos institucijos, teikiančios socialines paslaugas Ruklos seniūnijoje veikia nesistemiškai, nėra nustatyta standartų, jų veikimas nėra pagrįstas tarpusavio bendravimu, bendradarbiavimu bei koordinacija. Socialinių paslaugų gavėjui ne visada aišku, kur jis turėtų kreiptis dėl vienos ar kitos socialinės paslaugos gavimo. Nors seniūnijos ir nevyriausybinių organizacijų tikslai yra beveik vienodi, tačiau iki šiol jų tarpusavio bendravimas nėra išvystytas. Atsitinka ir taip, jog vieni socialinių paslaugų gavėjai socialines paslaugas gauna visose institucijose, tuo tarpu kiti, kuriems reikalinga socialinė pagalba, negauna jokių socialinių paslaugų.

Gerinant Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo sistemą, pagrindiniais akcentais turėtų būti tai, kad:

1. Ruklos seniūnijos socialinio darbo organizatorius turėtų organizuoti bei koordinuoti socialinių paslaugų teikimą.
2. Ruklos seniūnijoje veikiančių organizacijų, kurios teikia socialines paslaugas,

veiksmai būtų pagrįsti koordinacija, tarpusavio bendravimu bei bendradarbiavimu.

Ruklos seniūnijoje socialinių paslaugų teikimo sistema pagerėtų sukūrus Ruklos seniūnijos socialinės paramos koordinacinį centrą, kuris būtų grandis, jungianti socialinių paslaugų teikėjus bei socialinių paslaugų organizatorių. Tai būtų įvairių socialinių paslaugų sujungimas „po vienu stogu“, svarbus ekonominis svirtis, tobulinant socialinių paslaugų teikimą. Sujungimas ne tik mažintų administravimo sąnaudas, bet ir suteiktų didesnę paslaugų patogumą bei prieinamumą klientams. Norvegijoje, kaip vienoje pažangiausių „socialinių valstybių“, ne mažai paslaugų jungimo „po vienu stogu“ pavyzdžių.⁹⁹

Socialinės paramos koordinacinis centras turėtų būti steigiamas išplėtus Ruklos seniūnijos socialinio darbo organizatoriaus institutą. Centro įkūrimas pritrauktų daugiau nevyriausybinių organizacijų teikti socialines paslaugas, todėl socialinio darbo organizatoriaus vienas pagrindinių darbų būtų organizacinio, kontrolinio pobūdžio.

Ruklos seniūnijos socialinės paramos koordinacinio centro misija - organizuoti Ruklos seniūnijos socialines paslaugas, koordinuoti jas teikiančių įstaigų, organizacijų veiklą, numatyti pagrindines paslaugų teikimo kryptis, galimybes bei perspektyvas, analizuoti socialinių paslaugų kokybę, siekiant kuo geresnių jų teikimo rezultatų.

Ruklos seniūnijos koordinacinio centro vizija – būti modernia bendradarbiaujančia įstaiga, apjungti Ruklos seniūnijoje veikiančias įstaigas, organizacijas, kurios teikia socialines paslaugas, skatinti jas dalintis informacija, siekti bendradarbiavimo.

Socialinės paramos koordinacinio centro pagrindiniai uždaviniai:

1. Paramos teikimo Ruklos bendruomenei organizavimas:

- Ruklos seniūnijoje veikiančių įstaigų, organizacijų, kurios teikia socialines paslaugas vienijimas, veiklos koordinavimas;
- informacijos rinkimas ir socialinės padėties analizė;
- socialiai remtinų seniūnijos žmonių lankymo, jų problemų aiškinimo ir pagalbos organizavimas;
- pagalbos namuose organizavimas;
- vienišiemis, neįgaliems, reikalingiems priežiūros gydytojo iškvietimo, esant būtinybei patalpinto į stacionarias gydymo įstaigas, paslaugų organizavimas;
- įvairios informacijos klientams teikimo organizavimas;
- buitės sąlygų tikrinimas;
- socialinių paslaugų teikimo kokybės vertinimas.

2. Prevencinio darbo organizavimas:

⁹⁹ Arvydas Guogis. Socialinių paslaugų ekonominiai svirtai Lietuvos savivaldybėse// Socialinis darbas. 2005, Nr. 4 (1). P. 70.

- prevencinio darbo su probleminėmis šeimomis organizavimas;
- konsultavimo, pagalbos sprendžiant problemas organizavimas;
- prevencinio darbo tiek su jaunimu, tiek su suaugusiais organizavimas.

3. Kultūrinio, švietėjiško darbo organizavimas:

- įvairių renginių, išvykų socialiai remtiniams vaikams organizavimas;
- paskaitų, seminarų, diskusijų organizavimas asocionalioms, socialiai remtinoms šeimoms bei rizikos asmenų grupėms organizavimas;
- užimtumo skatinimas jaunimo tarpe;
- skatinimas burtis į tam tikros paskirties klubus, visuomenines organizacijas, bendruomenės aktyvinimas.

4. Neįgaliųjų integracijos į visuomenę organizavimas:

- bendruomenės organizavimas ir neįgaliųjų asmenų socializacija;
- neįgaliųjų skatinimas dalyvauti rengiamuose renginiuose neįgaliesiems.

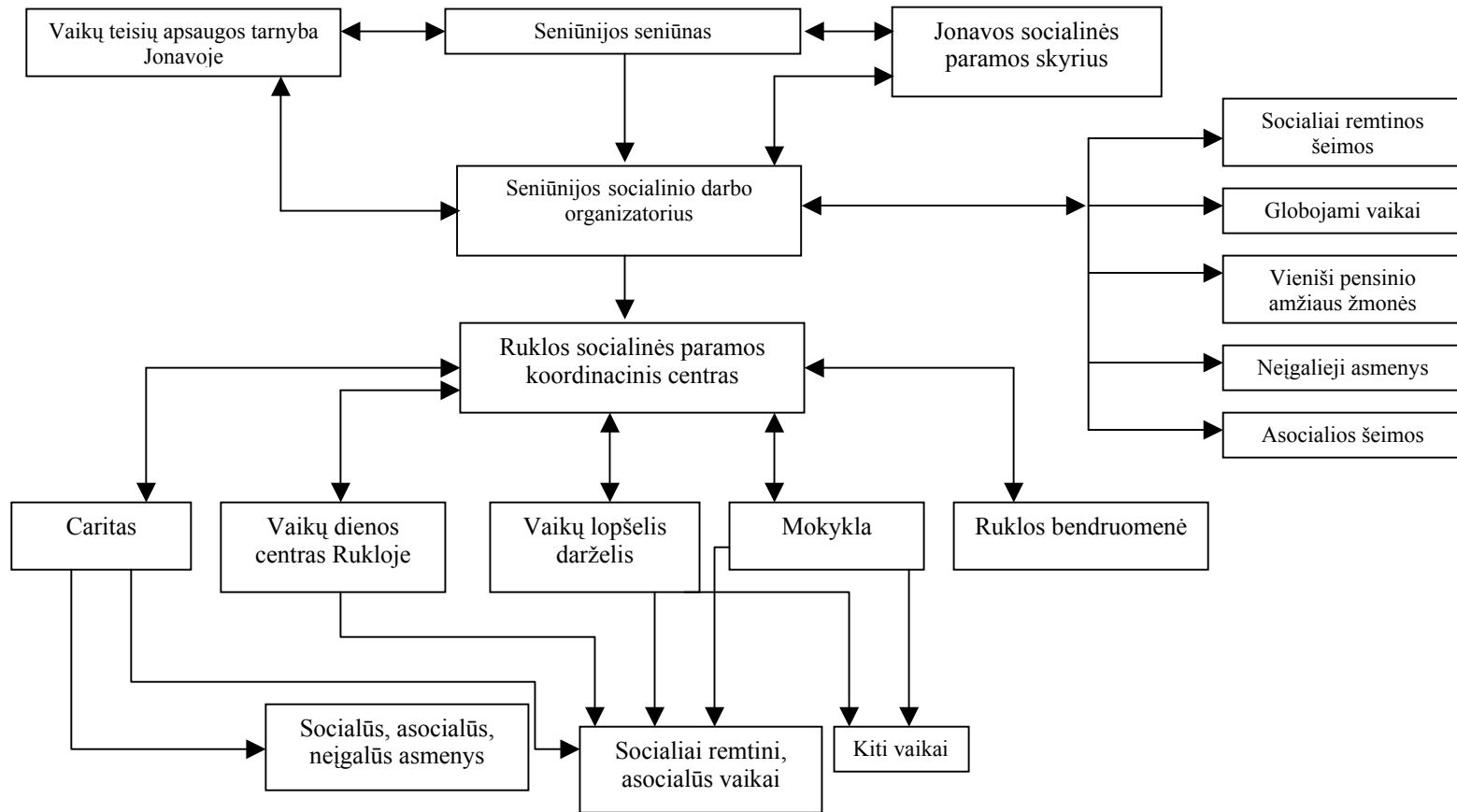
Įkūrus Ruklos seniūnijoje socialinės paramos koordinacinį centrą pakistų Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo sistemos schema. Seniūnijos socialinio darbo organizatoriaus veiklos kryptys apimtų vadovavimą socialinės paramos koordinaciniam centrui (socialinių paslaugų organizavimas, informacijos rinkimas, prioritetų nustatymas, socialinių paslaugų kokybės vertinimas).

Koordinacinis centras suburtų Rukloje veikiančias įstaigas, organizacijas, teikiančias socialines paslaugas. Socialinių paslaugų teikimas taptų kokybiškesnis, pasiektų tikslines socialinių paslaugų klientų grupes. Visos socialines paslaugas teikiančios įstaigos būtų supažindintos su informacija apie socialinių paslaugų poreikį, prioritetus.

Įkūrus koordinacinį centrą, socialinių paslaugų sistema Ruklos seniūnijoje taptų pagrįsta seniūnijos, nevyriausybinų organizacijų, religinių bendruomenių, piliečių, kaip socialinių partnerių, veiksmų koordinavimu, solidarumu vertinant ir sprendžiant socialines problemas. Bendravimo ir atvirumo bendruomenei principu pagrįstas socialinių paslaugų teikimas skatina darną, mažina socialinę įtampą. Socialinis darbas virstų darnia sistema, o tai vietos savivaldos socialinės politikos profesionalumo rodiklis.

Perspektyvinė Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo sistemos schema pavaizduota 2 paveikslėlyje. (žr. 2 pav.).

2. pav. Perspektyvinė Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo sistemos schema

3.2. Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos gyventojų anketinė apklausa

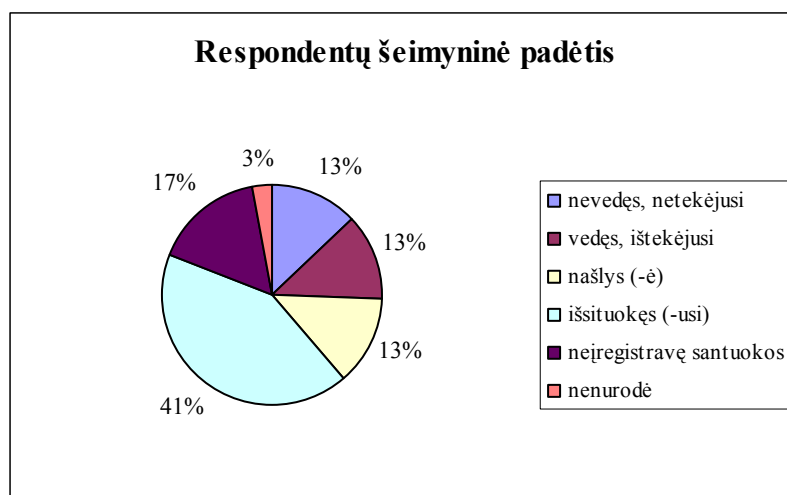
3.2.1. Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos gyventojų anketinės apklausos rezultatų analizė

Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijoje buvo atlikta anketinė apklausa. Jos tikslas - išanalizuoti socialinių paslaugų kokybę Ruklos seniūnijoje bei paslaugų gavėjų pasitenkinimą teikiamomis socialinėmis paslaugomis. Anketinė apklausa buvo atliekama anonimiškai.

Apklausos respondentai – Ruklos seniūnijos gyventojai. Respondentai buvo pasirenkami atsitiktinai. Iš viso buvo pateikta 150 anketų, apklausti 109 respondentai. Vidutinis kaimuose gyvenamąją vietą nurodžiusių apklaustųjų amžius yra 45 metai, miestelį – 37,9 metai. Trys miestelio gyvenamąją vietą nurodę respondentai nenurodė savo amžiaus. Jauniausias apklaustasis 18 metų amžiaus, vyriausiasis – 78 metų.

Šeimyninės padėties analizė procentais pavaizduota 9 grafike. Daugiausia tarp apklaustųjų išsituokusių asmenų, mažiau susituokusių. Nesusituokusių, našlių bei gyvenančių neįregistravusių santuokos apklaustųjų dalis panaši.

9 grafikas.

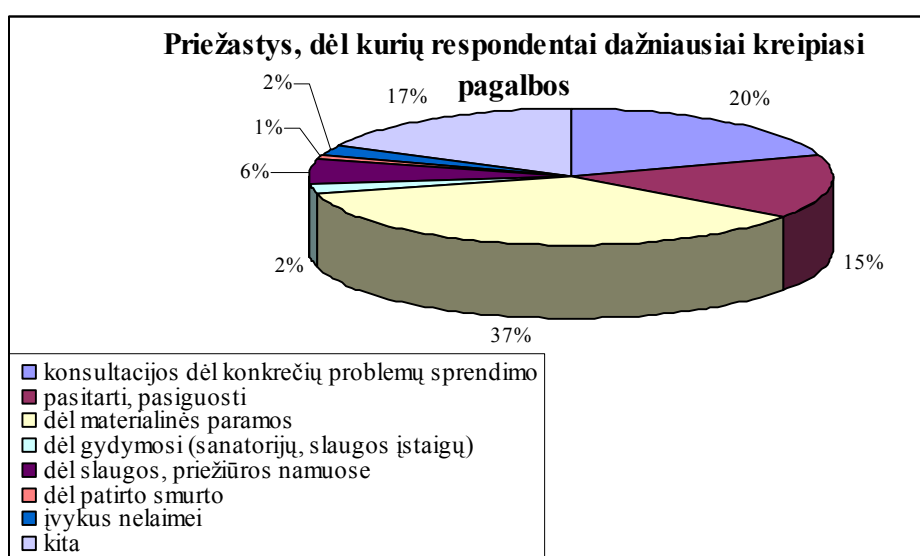

Daugiausia apklaustųjų (53 proc.) savo pajamas vertina kaip pakankamas patenkinti būtiniausius poreikius, ne maža dalis respondentų (22 proc.) savo pajamas vertina kaip labai mažas, kurių nepakanka patenkinti net būtiniausius poreikius, kita dalis (12 proc.) nurodė, kad pajamos žemiau skurdo ribos ir pakanka tik šiaip taip prasimaitinti. Tarp apklaustųjų (4 proc.) buvo ir asmenų, kurių pajamos tokios mažos, kad tenka nuolat badauti. Labai maža dalis (2 proc.) respondentų savo pajamas vertina pakankamai, kad gali patenkinti visus savo poreikius, kai kurie apklaustieji (7 proc.) nenurodė, kaip vertina savo pajamas.

Gauti apklausos rezultatai tyrime pateikiami tokiais pūviais: priežastys, dėl kurių apklaustieji kreipiasi socialinės pagalbos, kieno socialinės pagalbos apklaustieji pirmiausia tikisi, kokios apklaustųjų didžiausios problemos, dėl kurių jiems reiktų pagalbos ar paramos, informacijos pakankamumas apie Ruklos seniūnijoje teikiamas socialines paslaugas, pasitenkinimas Ruklos seniūnijoje teikiamomis paslaugomis.

Anketinės apklausos rezultatai parodė, kad iš visų apklaustųjų 75 proc. per paskutinį pusmetį kreipėsi pagalbos, iš jų 37 proc. dažniausiai kreipėsi dėl materialinės paramos, 20 proc. - konsultacijos konkrečių problemų sprendimui. 15 proc. respondentų kreipėsi tiesiog norėdami pasiguosti, pasitarti. Priežastys, dėl kurių respondentai dažniausiai kreipėsi pagalbos, pavaizduotos 10 grafike.

10 grafikas.

Svarbu tai, kad į klausimą, kokią pagalbą gavote, 16 proc. atsakė gavę vienkartinę pašalpą, 15 proc. – pasitarė, pasiguodė, 13 proc. gavo konsultaciją dėl konkrečių problemų sprendimo, 4 proc. nurodė, kad juos globoja ar slaugo namuose, 2 proc. gavo kompensaciją už kurą, 38 proc. nurodė gavę kitą pagalbą. Net 12 proc. apklaustųjų atsakė negavę jokios pagalbos. Iš 6 proc. besikreipusių dėl slaugos, priežiūros namuose, 4 proc. tokią pagalbą gavo. Visi, kurie kreipėsi norėdami pasiguosti, pasitarti, taip pat buvo išgirsti ir išklaustyti. Iš 20 proc. norėjusių konsultacijos dėl konkrečių problemų sprendimo 13 proc. tokią pagalbą gavo.

Gavusių pagalbą respondentų paklausus, ar jie liko patenkinti suteiktomis socialinėmis paslaugomis, 68 proc. atsakė, kad liko visiškai patenkinti. 17 proc. nurodė, kad liko patenkinti iš dalies, 11 proc. – šiek tiek patenkinti ir 4 proc. liko visiškai nepatenkinti.

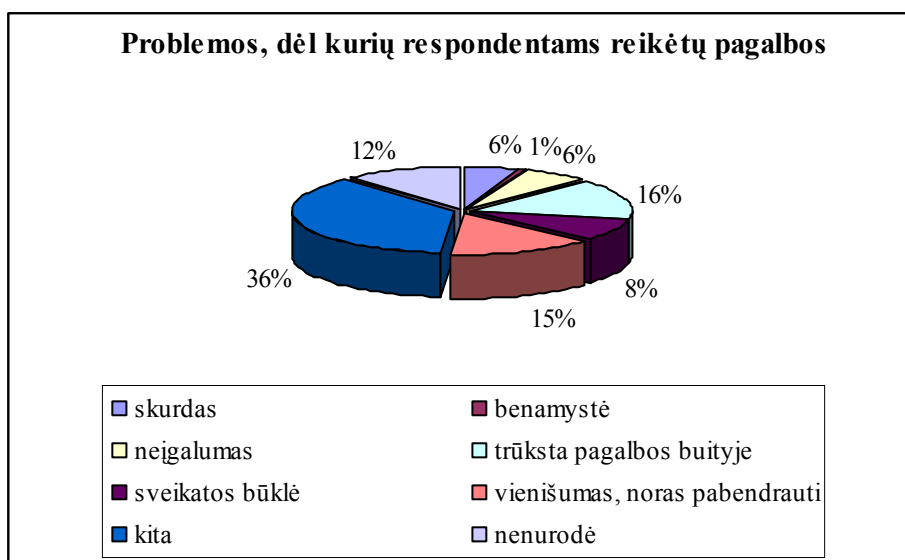
Didžioji dauguma besikreipusių pagalbą gavo ir liko ja patenkinti arba iš dalies patenkinti. Tai, jog 12 proc. apklaustųjų nurodė negavę jokios pagalbos, rodo arba, kad socialiniam darbuotojui nepakako kompetencijos, žinių padėti, arba, kad pasiūlyta pagalba respondentų netenkino.

Iš 25 proc. respondentų, atsakiusių, kad per paskutinį pusmetį pagalbos nesikreipė, 32 proc. nurodė, kad neturi problemų, 30 proc. nesikreipė dėl kitų priežasčių, 19 proc. nesitiki paramos, 11 proc. trūksta informacijos apie teikiamas paslaugas, 4 proc. nežino, kur kreiptis ir 4 proc. apklaustųjų sveikatos problemos ar senatvė sunkina pagalbos ieškojimą. Tai, kad nemažai respondentų nežino, kur kreiptis arba nesitiki paramos rodo, kad seniūnija turėtų daugiau investuoti į informavimą apie socialines paslaugas seniūnijoje. Socialinių paslaugų jungimas „po vienu stogu“ padėtų išspręsti šią problemą.

Tradiciskai Ruklos seniūnijos gyventojai pirmiausia orientuojasi į neformalią pagalbą – šeimos, giminių, kaimynų ir pan. Tai įrodė atsakymai į klausimą, kieno pagalbos tikėtės pirmiausia. 49 proc. respondentų pirmiausia pagalbos tikisi iš šeimos narių ar giminių, 11 proc. iš kaimynų ar pažįstamų, 12 proc. mano, kad tik patys gali sau padėti. 26 proc. tikisi pagalbos iš seniūnijos darbuotojų ir 2 proc. nurodė „kita“. Standartizuojant socialinių paslaugų organizavimą bei teikimą, būtina atsižvelgti ir į šias socialines-kultūrinės tradicijas.

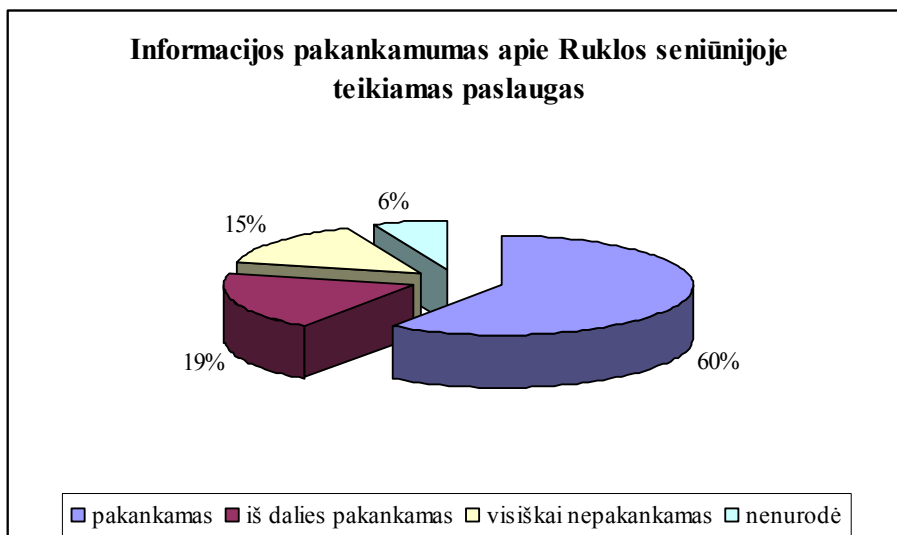
Dauguma apklaustųjų kaip didžiausią problemą, dėl kurios jiems reikėtų pagalbos ar paramos, įvardino pagalbos trūkumą buityje, kiek mažiau – vienišumą, norą pabendrauti, taip pat sveikatos problemas, neįgalumą bei skurdą. Didžiausia respondentų dalis pasirinko „kita“ atsakymo variantą, arba visiškai nenurodė didžiausios problemos. Problemos, dėl kurių respondentams reikėtų pagalbos, pavaizduotos 11 grafike.

11 grafikas.

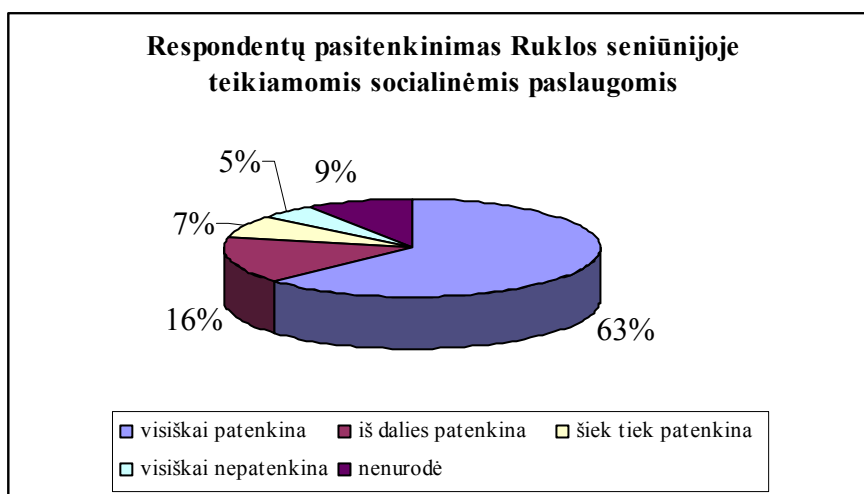
Remiantis respondentų vertinimais apie Ruklos seniūnijoje teikiamų paslaugų informacijos pakankamumą, išryškėjo, kad informacijos gaunama pakankamai. (žr. 12 grafikas) Daugiau nei pusė apklaustųjų atsakė, kad informacijos jiems pakanka arba pakanka iš dalies. Nedidelė dalis atsakė, kad informacijos jiems visiškai nepakanka.

12 grafikas.

Pasitenkinimas Ruklos seniūnijoje teikiamomis socialinėmis paslaugomis taip pat nėra menkas. Atsakydami į minėtą klausimą, daugiausia respondentų pasirinko „visiškai patenkina“ atsakymo variantą. Nors buvo respondentų, kurių socialinės paslaugos Ruklos seniūnijoje visiškai netenkina arba tenkina tik šiek tiek. Respondentų pasitenkinimas Ruklos seniūnijoje teikiamomis socialinėmis paslaugomis pavaizduotas 13 grafike.

13 grafikas.

Apibendrinant atliktą tyrimą, galima konstatuoti, kad detaliam nustatymui Ruklos seniūnijoje teikiamų socialinių paslaugų kokybę bei klientų pasitenkinimą yra problematiška. Pirmiausia, todėl, kad dar nėra pakankamai susiformavęs socialinių paslaugų poreikis, klientai nevisiškai sugeba apibrėžti, kokių socialinių paslaugų jiems reiktų.

Apibendrinant tyrimo rezultatus, galime teigti, kad:

— daugumai anketinėje apklausoje dalyvavusių respondentų svarbios sveikatos, vienišumo problemos. Tai, kad dauguma apklaustųjų nurodydami svarbiausias problemas, dėl kurių reiktų socialinės pagalbos, pasirinko „kita“ atsakymo variantą, rodo, kad kai kurie iš jų

nesugeba suformuluoti būtinų socialinių paslaugų poreikio. Dominuoja tik žinomas tradicinis: materialinė parama ir pagalba buityje. Didesnė pusė respondentų orientuojasi į neformalią socialinę pagalbą;

— daug respondentų kreipėsi norėdami pabendrauti, pasiguosti, tai leidžia teigti, kad teikiant tokias paslaugas ne visada socialinių darbuotojų paruošimas yra būtinas, - svarbiau, kad jie būtų geranoriški, pakantūs, sąžiningi, sugebantys užjausti. Todėl teikti tokias socialines paslaugas galėtų ir specialaus paruošimo neturintys asmenys – nevyriausybinių organizacijų nariai, bendruomenės atstovai ir pan.;

— Ruklos seniūnijoje numatant pagrindines klientų problemas švelninančias priemones, išskirtini tokie prioritetinės socialinės paramos mechanizmai: materialinė parama, įdarbinimas, konsultavimas, moralinė, dvasinė parama, pagalba namuose;

— dauguma respondentų pasirinko daugiau teigiamus atsakymų variantus dėl informacijos pakankamumo apie teikiamas socialines paslaugas bei jų kokybę, tai rodo, kad šie aspektai Ruklos seniūnijoje yra pakankamai gerai išplėtoti. Nepaisant to, nereikėtų sumažinti dėmesio informavimui apie socialines paslaugas bei jų kokybės gerinimo, nes yra pakankamai asmenų, kurie arba nežino, kur kreiptis dėl socialinių paslaugų gavimo, arba netiki, kad gaus jiems reikalingą pagalbą. O tai reiškia, kad vyrauja per mažas pasitikėjimas socialinių paslaugų organizatoriais bei teikėjais.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

1. Lietuvoje socialinę apsaugą sudaro privalomas (valstybinis) socialinis draudimas ir socialinis aprūpinimas bei socialinė šalpa (parama). Ji apibrėžiama kaip valstybės ir privačių subjektų teikiama materialinė parama ir socialinės paslaugos socialinę riziką patyrusiems asmenims.

2. Socialinių paslaugų valdymas turi apimti socialinių paslaugų planavimą, organizavimą, kompetencijos pasiskirstymą ir socialinių paslaugų kokybės vertinimą, priežiūrą bei kontrolę. Skirstant socialinės apsaugos funkcijas skirtinguose administraciniuose lygiuose, aukštesnėms institucijoms turi būti paliekamos tik tos funkcijos, kurių efektyviai negali atlikti žemesnės institucijos.

3. Nevyriausybinių sektoriaus įtraukimas į socialinių paslaugų sistemą – per lėtas ir siauras. Nevyriausybines organizacijas yra įkūrusios socialinių paslaugų įstaigos, bet jų nepakanka, joms stinga lėšų ir kompetencijos tolimesnei paslaugų teikimo plėtrai. Reikalingos papildomos pastangos, savivaldybių ir valstybės parama paslaugų rinkai kurti.

Reikia:

- a) suvienodinti teikiamų socialinių paslaugų standartus;
- b) numatyti lėšas nevyriausybinių ar privataus sektoriaus teikiamų paslaugų pirkimui;
- c) sutartiniu principu socialinių paslaugų teikimo funkcijas perduoti nevyriausybiniams organizacijoms;
- d) rengti ir įgyvendinti paslaugų teikimo planavimo bei bendradarbiavimo su savivaldos institucijomis programas,
- e) įtvirtinti socialinių paslaugų teikėjų ir finansavimo būdų įvairovę.

4. Ateityje plėtojantis socialinių paslaugų rinkai, išryškės ribų tarp privataus sektoriaus ir viešojo sektoriaus nustatymo problema. Bus reikalinga priimti politinį sprendimą, kokiais atvejais gyventojai turi teisę gauti valstybines socialines paslaugas. Socialinių paslaugų plėtra ir politika priklausys ne tik nuo to, kokios finansuojamos socialinės paslaugos bus teikiamos pagalbos reikalingiems asmenims, bet ir kokia jų dalis bus finansuojama.

5. Atlikus analizę Jonavos rajono savivaldybėje, nustatyta, kad joje pažeidžiamiausios asmenų grupės: seni žmonės, socialinės rizikos šeimos ir jose augantys vaikai. Šioje savivaldybėje organizuojant socialines paslaugas prioritetu turėtų būti: socialinių paslaugų socialinės rizikos šeimoms ir jose augantiems vaikams bei nestacionariųjų paslaugų vystymas.

6. Išskirtinos šios pagrindinės Jonavos rajono savivaldybėje egzistuojančios problemos socialinių paslaugų srityje:

- a) nėra tiksliai įvertinta socialinių paslaugų klientų būklė;

b) nėra nustatyta reikiamos pagalbos struktūra;

c) nėra suformuluoti prioritetai.

Būtina, kad Jonavos rajono savivaldybės socialinių paslaugų skyrius kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis, medicinos įstaigomis detaliai išanalizuotų neįgalių, senų žmonių padėtį ir sudarytų reikiamos pagalbos struktūrą, nustatytų socialinių paslaugų prioritetus.

7. Gerinant socialinių paslaugų infrastruktūrą, Jonavos rajono savivaldybė turi sudaryti socialinių paslaugų modelį, kuris apimtų:

- socialinės paramos gavėjų registro kūrimą;
- socialinių paslaugų poreikio išskyrimą;
- socialinių paslaugų prioritetų nustatymą;
- prevencinių priemonių numatymą;
- pagalbos namuose poreikio išskyrimą pagal paslaugų rūšis;
- socialinio darbo išvystymo įvertinimą;
- socialinių darbuotojų mokymą;
- trečiojo sektoriaus įtraukimą į socialinių paslaugų teikimo procesą.

8. Socialinio administravimo gebėjimus Jonavos rajono savivaldybės lygmeniu įmanoma sustiprinti, įgyvendinus naujosios viešosios vadybos metodus: geriausios praktikos nustatymą ir siekimą, visuotinę kokybės vadybą, užduočių pasiskirstymą, siekiant kuo daugiau jų perduoti nevyriausybinėms veikėjams, „vieno langelio“ principo taikymą.

9. Atlikus tyrimą Ruklos seniūnijoje paaiškėjo, kad socialinės paslaugos teikiamos nesistemiškai, nėra nustatyta standartų, socialinių paslaugų teikėjų veikimas nėra pagrįstas tarpusavio bendravimu, koordinacija. Šioje seniūnijoje socialines paslaugas rekomenduotume sujungti „po vienu stogu“, įkuriant socialinės paramos koordinacinį centrą, kuris jungtų socialinių paslaugų teikėjus bei socialinių paslaugų organizatorių.

10. Apklausus Ruklos seniūnijos gyventojus, galima konstatuoti, kad a) nėra pakankamai susiformavęs socialinių paslaugų poreikis; b) klientai nevisiškai sugeba apibrėžti, kokių socialinių paslaugų jiems reikėtų; c) kaip reikalingiausios socialinės paslaugos dažniausiai nurodomos tradicinės: materialinė parama ir pagalba buityje.

11. Ruklos seniūnijoje išskirtini tokie prioritetinės socialinės paramos mechanizmai: materialinė parama, įdarbinimas, konsultavimas, moralinė bei dvasinė parama, pagalba namuose.

12. Ruklos seniūnijoje gerai išplėtotą informacijos apie teikiamas socialines paslaugas sritis. Didžioji dalis socialinių paslaugų klientų patenkinti teikiamų paslaugų kokybe; nedidelė jų dalis - nepasitiki socialinių paslaugų organizatoriais bei teikėjais.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatymas//Valstybės žinios. 2003, Nr. 75-3473.
2. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo pagrindų įstatymas//Valstybės žinios. 1990, Nr. 32-961.
3. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio aprūpinimo sistemos pagrindų įstatymas//Valstybės žinios. 1991, Nr. 16-411.
4. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimo įstatymas//Valstybės žinios. 2004, Nr. 171-6275.
5. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo pensijų įstatymas//Valstybės žinios. 1994, Nr. 59-1153.
6. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas//Valstybės žinios. 2006, Nr. 17-589.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. vasario 6 d. nutarimas Nr.171 „Dėl socialinių paslaugų reformos koncepcijos patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2002, Nr. 15-564.
8. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. gegužės 9 d. nutarimas Nr. 360 “Dėl socialinės paramos koncepcijos”//Valstybės žinios 1994, Nr. 36-653.
9. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 05 d. Įsakymas Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“//Valstybės žinios. 2006, Nr. 43-1570.

Kita literatūra:

10. Dromantienė L. Nevyriausybinų organizacijų vaidmuo stiprinant socialinę sanglaudą// Socialinis darbas. 2003, Nr. 2(4).
11. East Robert. Social Security Law. – Macmillan, 1999.
12. Guogis Arvydas, Gudelis Dangis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 12.
13. Guogis Arvydas. Socialinių paslaugų ekonominiai svertai Lietuvos savivaldybėse// Socialinis darbas. 2005, Nr. 4 (1).
14. Guogis Arvydas. Socialinė apsauga ir naujosios viešosios vadybos alternatyva// Socialinis darbas. 2005, Nr. 4(2).

15. Kaziliūnas Adolfas. Sugretinimo metodo tipų ir modelių analizė//Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 14.
16. Milevičienė Danutė. Socialinės politikos formavimo ribos// Socialinis darbas. 2003, Nr. 1(3).
17. Pieters Danny. Įvadas į pagrindinius socialinės apsaugos principus. - Vilnius, 1998.
18. Rose-Ackerman S. Korupcija ir valdžia. – Vilnius, 2001.
19. Zaleckienė Irena, Rutkauskienė Laima. Nevyriausybių organizacijų vaidmuo teikiant socialines paslaugas//Socialinis darbas. 2003, Nr. 1(3).
20. Žalimienė Laimutė. Socialinės paslaugos. – Vilnius, 2003.
21. Židonis Žilvinas. Naujosios viešosios vadybos principų įgyvendinimo aspektai institucijų kaitos požiūriu//Viešoji politika ir administravimas. 2006, Nr. 17.
22. Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Aktualūs socialinės politikos klausimai. - Vilnius, 1999.
23. Nacionalinės plėtros institutas. Nevyriausybių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas//Vilnius, 2005 m.
24. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Socialinis pranešimas. - Vilnius, 2002.
25. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Nacionalinis pranešimas apie Lietuvos socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties strategijas 2006-2008 m. - Vilnius, 2006.
26. Lietuvos savivaldybių asociacija. Vietinės užimtumo strategijos valdymas// Socialinė politika. 2003.

Kiti šaltiniai:

27. Jonavos rajono savivaldybės administracijos socialinių paslaugų skyriaus duomenys.
28. Jonavos rajono savivaldybės administracijos vaikų teisių apsaugos tarnybos duomenys.
29. Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos statistiniai duomenys.

Šaltiniai internete:

30. <http://www.socmin.lt/index.php?-1391092555>; prisijungimo laikas: 2006-08-19.
31. http://www.socmin.lt/index.php?1034782727#m_nuost; prisijungimo laikas: 2006-08-19.
32. <http://www.socmin.lt/index.php?-468987229>; prisijungimo laikas: 2006-08-19.
33. <http://www.socmin.lt/index.php?-255749894>; prisijungimo laikas: 2006-08-19.
34. http://lt.wikipedia.org/wiki/Jonavos_rajonas; prisijungimo laikas: 2006-10-02.
35. http://db.stat.gov.lt/rdb_lt/Dialog/Saveshow.asp; prisijungimo laikas: 2006-10-12.
36. http://lt.wikipedia.org/wiki/Socialin%C4%97_stratifikacija; prisijungimo laikas: 2006-11-13.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe apžvelgiama Lietuvos socialinės apsaugos sistema; analizuojama bei vertinama socialinių paslaugų administravimo bei teikimo problematika; aprašomi socialinių paslaugų vertinimo kriterijai; išskiriamas socialinių paslaugų funkcijų pasiskirstymas Lietuvos administraciniuose lygiuose. Darbe vertinamas socialinių paslaugų teikimas Jonavos rajono savivaldybėje. Ruklos seniūnijoje atlikus anketinę apklausą, išsiaiškinama seniūnijoje teikiamų socialinių paslaugų kokybė bei gavėjų pasitenkinimas jomis.

Reikšminės sąvokos: socialinė apsauga, socialinė politika, socialinių paslaugų vertinimas, prioritetų išskyrimas, socialinių paslaugų modelis, kokybė, efektyvumas.

ANNOTATION

SOCIAL SERVICES EVALUATION IN JONAVA MUNICIPALITY

Keywords: social security, social policy, social services evaluation, priority fixing, model of social services, quality, efficiency.

This paper is analysis the system of Lithuanian social security, appreciable the problems of social services organization and offering. Also there are descriptive criterions of social services evaluation and discernible reparation of social services functions in Lithuanian authority departments. There are ratable social services offering of Jonava municipality. By the questionnaire poll in Rukla there are sounding social services quality and Rukla population content with them.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe apžvelgiama Lietuvos socialinės apsaugos sistema, analizuojama bei vertinama socialinių paslaugų administravimo bei teikimo problematika, aprašomi socialinių paslaugų vertinimo kriterijai, išskiriamas socialinių paslaugų funkcijų pasiskirstymas Lietuvos administraciniuose lygiuose. Išanalizavus Jonavos rajono savivaldybės gyventojų stratifikaciją, nustatomas socialinių paslaugų poreikis. Darbe apžvelgiamos socialines paslaugas Jonavos rajono savivaldybėje teikiančios organizacijos ir įvertinamas socialines paslaugas teikiančių organizacijų ir socialinių paslaugų poreikio atitikimas. Socialinių paslaugų organizavimas Jonavos rajono savivaldybėje vertinamas pagal viešojo administravimo vertinimo kriterijus. Atliekant Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijoje anketinę apklausą, siekiama išsiaiškinti seniūnijoje teikiamų socialinių paslaugų kokybę bei gyventojų pasitenkinimą jomis.

Mokslinio tiriamojo darbo tikslas - apžvelgus socialinių paslaugų organizavimo bei teikimo teorinius aspektus, įvertinti socialinių paslaugų teikimą Jonavos rajono savivaldybėje.

Pirmame darbo skyriuje aptariami socialinių paslaugų organizavimo bei teikimo teoriniai aspektai, socialinės apsaugos bei socialinių paslaugų samprata, socialinės apsaugos funkcijos skirtinguose Lietuvos administraciniuose lygiuose.

Antras skyrius skirtas įvertinti Jonavos rajono savivaldybės socialines paslaugas. Jame analizuojamas Jonavos rajono savivaldybės gyventojų socialinių paslaugų poreikis pagal gyventojų stratifikaciją, įvertinamas paslaugas teikiančių organizacijų ir socialinių paslaugų poreikio atitikimas.

Trečiame skyriuje aprašoma Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos dabartinė bei siūloma socialinių paslaugų teikimo schema; aptariami anketinės apklausos - Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo kokybė bei gavėjų pasitenkinimas jomis - rezultatai.

Darbe taikyti teoriniai: analizės, istorinis bei empiriniai: dokumentų analizės, anketinės apklausos metodai.

SUMMARY

SOCIAL SERVICES EVALUATION IN JONAVA MUNICIPALITY

This paper is analysis the system of Lithuanian social security, appreciable the problems of social services organization and offering. Also there are descriptive criterions of social services evaluation and discernible reparation of social services functions in Lithuanian authority departments. The author according to population of Jonava municipality posits social services necessity. There are review institutions which offer social services in Jonava municipality and by this is ratable social services need's match for institutions which offer social services. In Jonava municipality social services planning is appreciable by public administration criterions. By the questionnaire poll in Rukla there are sounding social services quality and Rukla population content with them.

The main objective of this paper is by the social services planning and offering academic dimensions construe social services offering in Jonava municipality.

The first chapter of this paper analyses social services planning and offering academic dimensions, conception of social policy and social security, social services functions in Lithuanian authority departments.

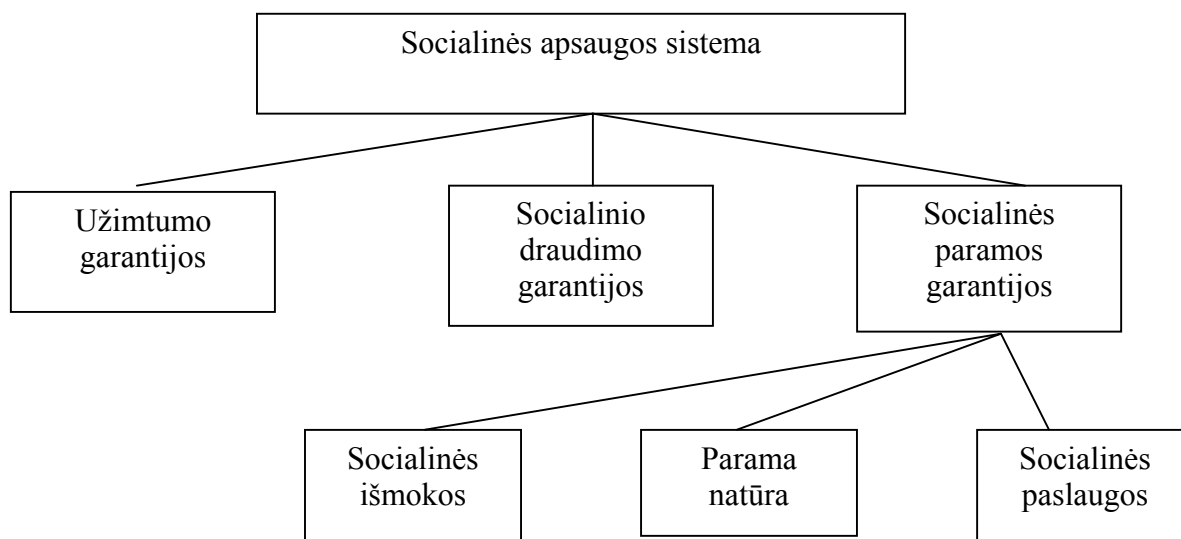
The second chapter is sacred to asses of social services in Jonava municipality. According to population of Jonava municipality posits social services necessity. Also there is analyzing institutions which offer social services in Jonava municipality.

The third chapter is analysis the actual and perspective chard of social services offering in Rukla. By the questionnaire poll in Rukla there are sounding social services quality and Rukla population content with them.

Research techniques: the method of analysis, historical method, the method of document analysis, the method of questionnaire poll.

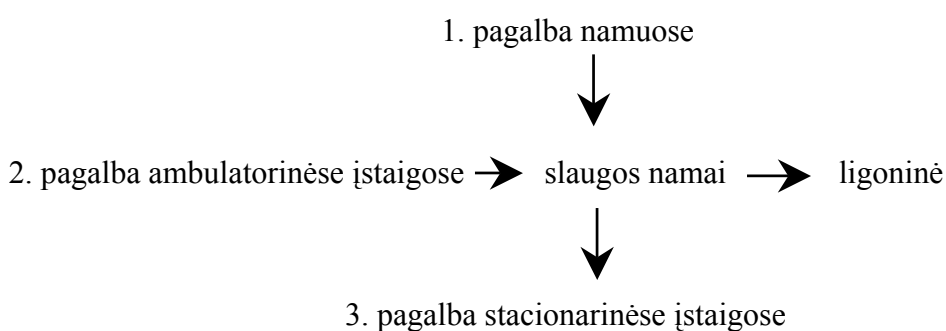
PRIEDAI

1 Priedas. Socialinių paslaugų vieta Lietuvos socialinės apsaugos sistemoje

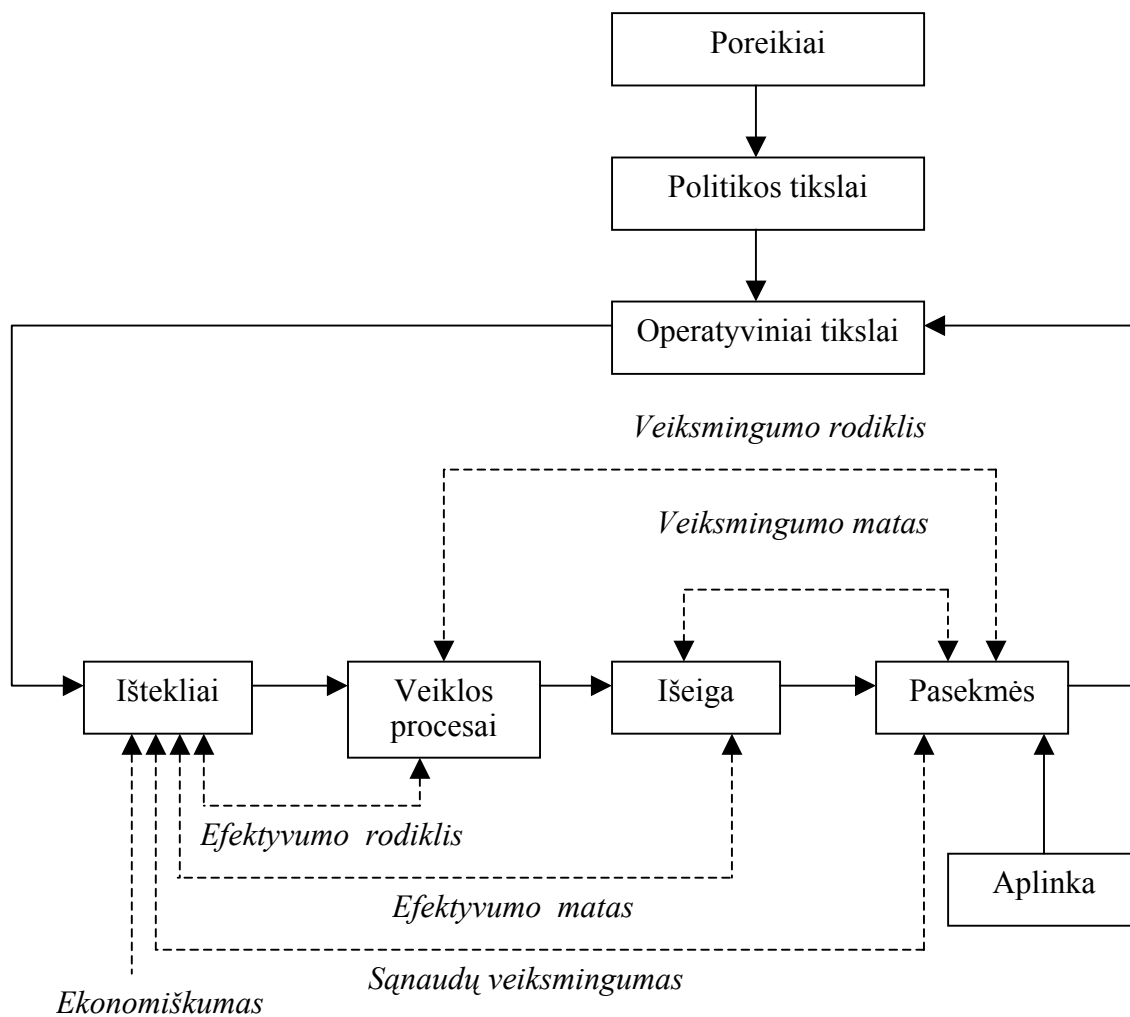
Šaltinis: Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Aktualūs socialinės politikos klausimai. - Vilnius, 1999. P. 46.

2 Priedas. Socialinių paslaugų teikimo principai

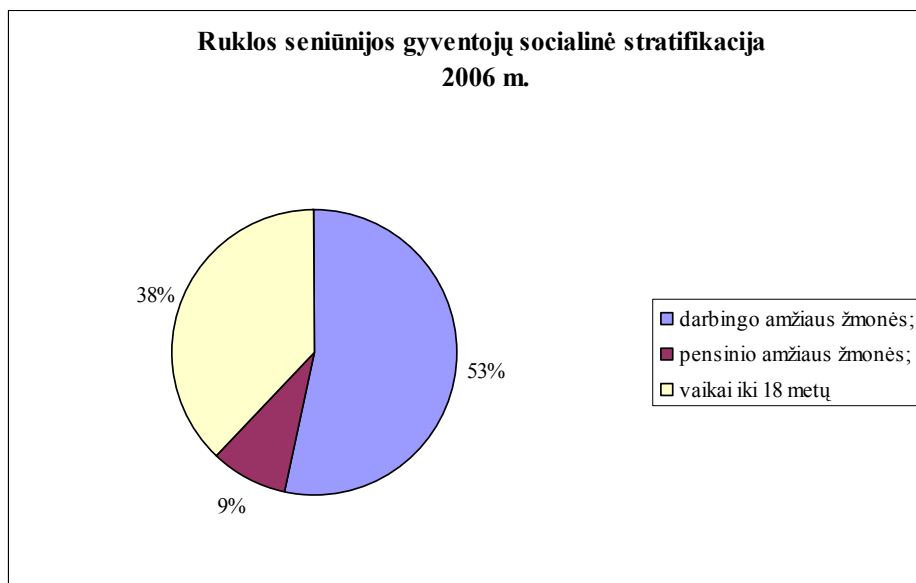
Šaltinis: Darbo ir socialinių tyrimų institutas. Aktualūs socialinės politikos klausimai. - Vilnius, 1999. P. 53.

3 Priedas. Bendrieji politikos vertinimo rodikliai ir kriterijai

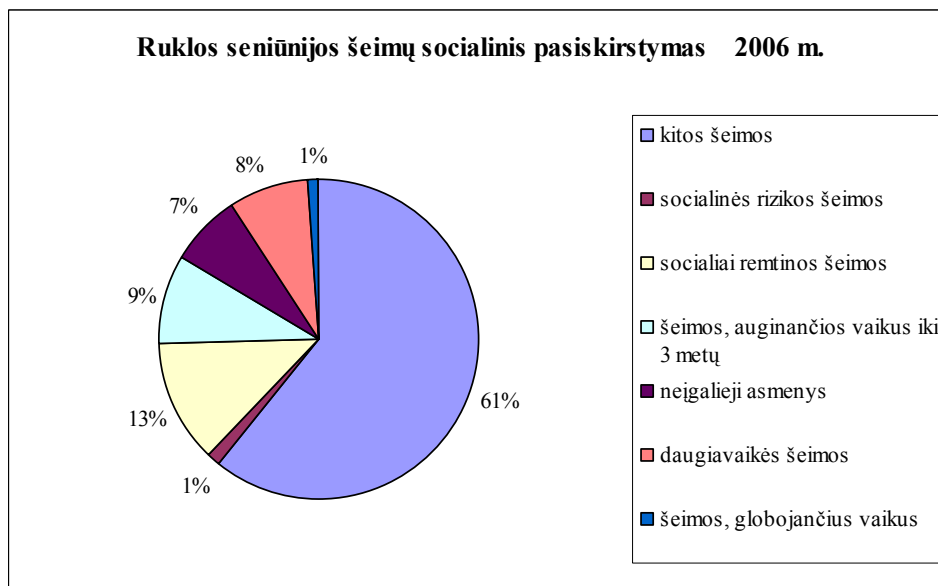

Šaltinis: Arvydas Guogis, Dangis Gudelis. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje// Viešoji politika ir administravimas. 2005, Nr. 12. P. 79.

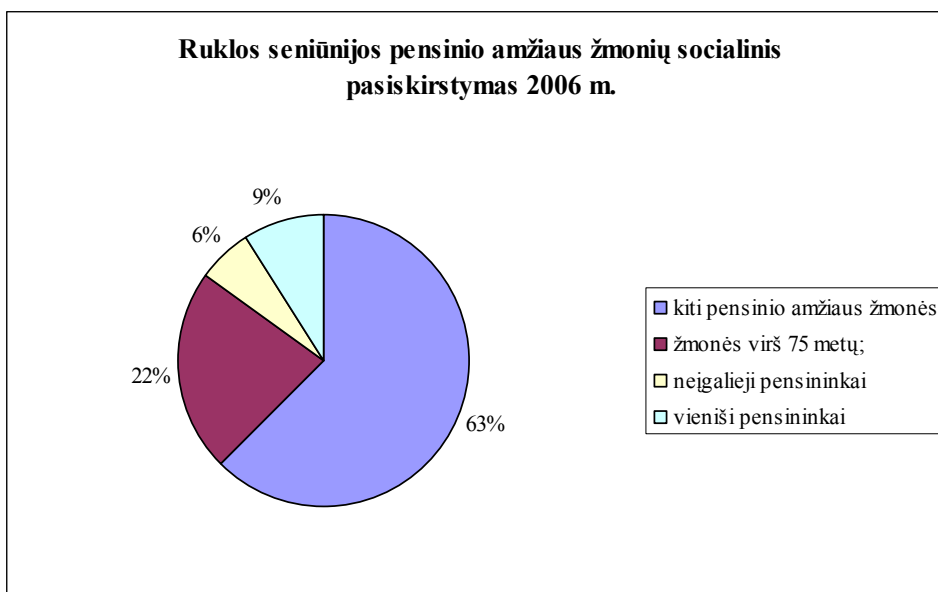
4 Priedas. Ruklos seniūnijos gyventojų stratifikacijos analizė

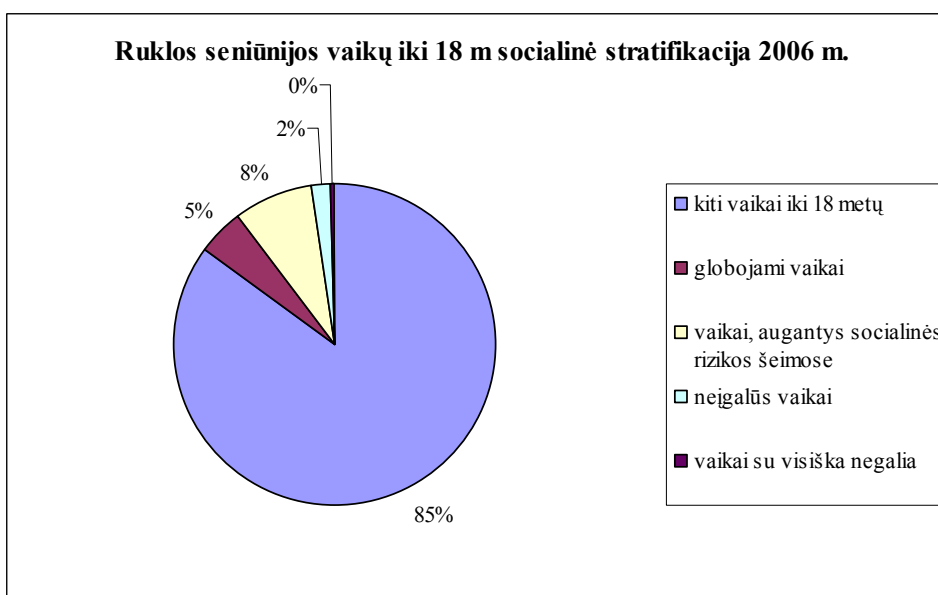
5 Priedas. Ruklos seniūnijos šeimų socialinis pasiskirstymas

6 Priedas. Ruklos seniūnijos pensinio amžiaus gyventojų pasiskirstymas

7 Priedas. Ruklos seniūnijos vaikų iki 18 metų socialinė pasiskirstymas

8 Priedas. „Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų gavėjų pasitenkinimas teikiamomis socialinėmis paslaugomis“ pavyzdys

Šios anketos tikslas išanalizuoti Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo kokybę bei tų paslaugų gavėjų pasitenkinimą teikiamomis socialinėmis paslaugomis.

Apklausą atlieka Mykolo Romerio universiteto viešojo administravimo fakulteto savivaldos institucijų administravimo programos magistratūros studentė Vaiva Vasiliauskienė.

Prašome, nuoširdžiai ir atvirai atsakyti į visus klausimus. Anketa yra anoniminė, jos pasirašyti nereikia, atsakymų niekas nesužinos. Dalyvavimas šiame tyrime neturėtų Jūsų sutrukdyti – atsakyti į anketos klausimus prireiks ne daugiau kaip 10 minučių.

Atitinkamame langelyje kryželiu (X) pažymėkite Jums tinkantį variantą.

Dėkojame.

GYVENIMO SĄLYGOS

Jūsų gyvenamoji vieta:

miestelis

kaimas

Kaip vertinate savo pajamas, ar jos pakankamos?

pajamos pakankamos, ir pakanka patenkinti visus mano poreikius

galėtų būti didesnės, bet būtiniausių poreikius pakanka patenkinti

pajamos labai mažos, nepakanka patenkinti net būtiniausių mano poreikių

pajamos žemiau skurdo ribos, pakanka tik šiaip taip prasimaitinti

pajamos tokios mažos, kad tenka nuolat badauti

SOCIALINĖS PASLAUGOS

Ištikus netikėtiems sunkumams, kieno pagalbą pirmiausia tikėtės? (pažymėkite tik vieną atsakymą)

☐	Šeimos narių, giminių	☐	kaimynų, pažįstamų	☐	seniūnijos darbuotojų	☐	tik aš pats galiu sau padėti
☐	Kita						

Kokiai socialinei grupei Jūs save priskirtumėte šiuo metu? (gali būti ir keli atsakymai)

esu pensininkas (ė)

esu neįgalus (i)

esu ligonis (ė)

esu vienišas (a)

patiriu pastovų smurtą iš kitų kartu gyvenančių

neturiu pastovios gyvenamosios vietos

gyvenu skurde

auginu tris ir daugiau mažamečių vaikų, ir man reikalinga parama

kita

Ar kreipiatės socialinės pagalbos per paskutinį pusmetį?

Taip

ne

Ar išsprendė Jūsų problemas tie, į kuriuos kreipiatės?

☐	visiškai	☐	iš dalies	☐	šiek tiek	☐	visiškai ne
--------------------------	----------	--------------------------	-----------	--------------------------	-----------	--------------------------	-------------

Nurodykite priežastis, dėl kurių paskutinio pusmečio laikotarpyje kreipėtės? (gali būti ir keli atsakymai)

konsultacijos dėl konkrečių problemų sprendimo

norėjosi pasitarti, pasiguosti

dėl materialinės paramos

dėl gydymosi (sanatorijų, slaugos įstaigų ir pan.)

dėl slaugos, priežiūros namuose

dėl patirto smurto

įvykus nelaimei

kita

Kokią pagalbą gavote?

jokios negavau

konsultavo konkrečių problemų sprendimui

nuoširdžiai pabendračiau, pasitariau

vienkartinę pašalpą

Kurą ar kompensaciją už jį

mane globoja ir slaugo namuose

Kita

Jeigu nesikreipiate dėl socialinės pagalbos, paramos, tai kodėl? (gali būti keli atsakymai)

nėra problemų

nesitikiu paramos

nežinau kur kreiptis

sveikatos problemos, senatvė sunkina pagalbos ieškojimą

trūksta informacijos apie teikiamas paslaugas

kita

Kokios Jūsų didžiausios problemos, dėl kurių Jums reikėtų pagalbos ar paramos?

☐	skurdas
☐	benamystė
☐	neįgalumas
☐	trūksta pagalbos buityje ir ūkyje
☐	patiriama prievarta šeimoje ar kitur
☐	sveikatos būklė
☐	vienišumas, norisi pabendrauti
☐	kita

Ar gaunate pakankamai informacijos apie Ruklos seniūnijoje teikiamas socialines paslaugas?

☐	taip, pakankamai	☐	iš dalies pakankamai	☐	visiškai nepakankamai
--------------------------	------------------	--------------------------	----------------------	--------------------------	-----------------------

Ar esate patenkintas Ruklos seniūnijoje teikiamomis paslaugomis?

☐	visiškai patenkintas	☐	iš dalies patenkintas	☐	šiek tiek patenkintas	☐	visiškai nepatenkintas
--------------------------	----------------------	--------------------------	-----------------------	--------------------------	-----------------------	--------------------------	------------------------

APIE SAVE

Jūsų lytis:

moteris vyras

Jūsų amžius (įrašykite) _____

Šeimyninė padėtis:

☐	nevedęs, netekėjusi	☐	vedęs, ištekėjusi	☐	našlys (ė)	☐	išsituokęs (usi)	☐	neįregistruotą santuokos
--------------------------	---------------------	--------------------------	-------------------	--------------------------	------------	--------------------------	------------------	--------------------------	--------------------------

9 Priedas. Anketinės apklausos: Jonavos rajono savivaldybės administracijos Ruklos seniūnijos socialinių paslaugų teikimo kokybės bei gavėjų pasitenkinimo jomis analizės duomenys

1. lentelė. Respondentų šeimyninė padėtis

Šeimyninė padėtis	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
nevedęs (usi)	-	14	14
vedęs (usi)	1	13	14
našlys (ė)	2	12	14
išsituokęs (usi)	1	45	46
neįregistravę santuokos	1	17	18
nenurodė	-	3	3

2. lentelė. Respondentų savęs priskyrimas tam tikrai grupei pagal pajamas

Pavadinimas	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
pajamos pakankamos ir pakanka patenkinti visus mano poreikius	-	2	2
galėtų būti didesnės, bet būtinausius poreikius pakanka patenkinti	2	56	58
pajamos labai mažos, nepakanka patenkinti net būtinausių poreikių	-	24	24
pajamos žemiau skurdo ribos, pakanka tik šiaip taip prasimaitinti	1	12	13
pajamos tokios mažos, kad tenka nuolat badauti	1	3	4
nenurodė	1	7	8

3. lentelė. Respondentų savęs priskyrimas socialinei grupei

Pavadinimas	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
pensininkas (ė)	1	9	10
neįgalus (i)	-	9	9
ligonis (ė)	1	2	3
vienišas (a)	2	13	15
patiria pastovų smurtą iš šalia gyvenančių	-	-	2
be pastovios gyvenamosios vietos	-	3	3
gyvena skurde	-	4	4
augina tris ir daugiau mažamečių vaikų ir reikalinga pagalba	-	16	16
kita	-	46	46
nenurodė	1	-	1

4. lentelė. Respondentai ištikus nelaimei pirmiausia tikisi pagalbos

	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
šeimoms narių, giminių	2	52	54
kaimynų, pažįstamų	-	12	12
seniūnijos darbuotojų	1	27	28
iš savęs	2	11	13
kita	-	2	2

5. lentelė. Respondentų kreipimasis pagalbos per paskutinį pusmetį

	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
kreipėsi	4	78	82
nesikreipė	1	26	27

6. lentelė. Priežastys, dėl kurių respondentai kreipėsi per paskutinį pusmetį

Priežastys	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
konsultacijos dėl konkrečių problemų sprendimo	1	16	17
pasitarti, pasiguosti	2	11	13
dėl materialinės paramos	2	29	31
dėl gydymosi (sanatorijų, slaugos įstaigų)	-	2	2
dėl slaugos, priežiūros namuose	-	5	5
dėl patirto smurto	-	1	1
įvykus nelaimėi	-	2	2
kita	-	15	15

7. lentelė. Respondentų problemos, dėl kurių jiems reikėtų pagalbos

Problemos	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
skurdas	1	6	6
benamystė	-	1	1
neįgalumas	-	7	7
trūksta pagalbos buityje	1	16	17
patiriama prievarta	-	-	-
sveikatos būklė	-	9	9
vienišumas, noras pabendrauti	1	15	16
kita	2	38	40
nenurodė	-	-	13

8. lentelė. Informacijos pakankamumas

	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
pakankamai	5	60	65
iš dalies pakankamai	-	21	21
visiškai nepakankamai	-	16	16
nenurodė	-	7	7

9. lentelė. Respondentų pasitenkinimas socialinėmis paslaugomis Ruklos seniūnijoje

	Respondentų skaičius (vnt.)		
	kaimai	miestelis	viso
visiškai patenkina	5	63	68
iš dalies patenkina	-	17	17
šiek tiek patenkina	-	8	8
visiškai nepatenkina	-	5	5
nenurodė	-	10	10

Magistro baigiamasis darbas baigtas 2006 m. lapkričio 24 d.

Magistrantė

Vaiva Vasiliauskienė